

"MÄ ESKARIIN LIIKUNNAN JA MUSIIKIN TOIN, SIELLÄ LAPSET LIIKKUI JA MUSISOI!"

Projektin kirjallinen työ musiikki- ja liikuntapajan suunnittelusta
ja toteutuksesta

TEKIJÄ: Sonja Koistinen

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Sonja Koistinen	
Työn nimi "Mä eskariin liikunnan ja musiikin toin, siellä eskarin lapset liikkuu ja musisoi!" Projektin kirjallinen työ musiikki- ja liikuntapajan suunnittelusta ja toteutuksesta	
Päiväys	22.2.2015
Sivumäärä/Liitteet	40/8
Ohjaaja(t) Anna-Maria Pekkinen, Annukka Knuutila	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion konservatorio Takuulla-hanke	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tekijä suunnitteli, toteutti ja ohjasi musiikki- ja liikuntapajan esikouluikäisille lapsille. Opinnäytetyö toteutui Kuopion konservatorion hallinnoimassa Takuulla-hankkeessa. Opinnäytetyö oli projekti, joka koostui käytännön osuudesta sekä kirjallisesta raporttiosuudesta. Käytännön osuuden muodosti pajatoiminta ja sen pohjalta koottu opetusmateriaali. Kirjallinen työ sisältää teoriaosuuden, projektin tavoitteiden, suunnittelun ja toteutuksen raportoinnin.</p> <p>Opinnäytetyössä käsiteltiin musiikkia ja liikuntaa sekä niiden yhdistettyä käyttämistä esikouluympäristössä. Opinnäytetyön tekijä sai käytännössä kokeilla musiikki- ja liikuntakasvatuksen yhdistämistä toteuttamassaan pajassa sekä syventyä käsittelemisensä asioihin projektin raporttiosuudessa. Pajassa harjoitettiin musiikin ja liikunnan keskeisiä asioita ja työtapoina olivat muun muassa liikkuminen, soittaminen, laulaminen, loruilu ja rytmittely. Kaikki pajatuokiassa käytetty musiikki oli elävää klassista musiikkia musiikkipedagogiopiskelijoiden toteuttamana.</p> <p>Musiikki- ja liikuntapajan suunnittelu alkoi syksyllä 2013. Paja toteutettiin Kuopion kaupungin Puijonlaakson päiväkodin esiopetusryhmälle helmi-huhtikuussa 2014. Pajan tavoitteena oli tuoda harrastusmahdollisuus osaksi esikoulun arkipäivää, tutustuttaa esikouluikäiset lapset musiikki- ja liikuntaharrastukseen sekä tukea lasten kasvua ja kehitystä. Opinnäytetyön tekijän omina tavoitteina olivat varhaiskasvatustaitojen kehittäminen, uuteen työympäristöön tutustuminen ja moniammatillinen yhteistyö. Tekijä koki oppineensa käsittelemänsä asiat monipuolisesti ja laajasti, kun hän sai kokea asiat käytännön osuudessa sekä perehtyä niihin teoria-osuudessa. Tekijä oppi ymmärtämään liikunnan ja musiikin merkityksen lapsen kehitykselle.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallinen osio sisältää raportoinnin pajan ideasta, suunnittelusta, toteutuksesta ja loppupohdinnan. Opinnäytetyön tuloksena syntyi myös opetusmateriaali, jota voi käyttää musiikin ja liikunnan yhteisopetuksessa erilaisissa varhaiskasvatusympäristöissä.</p>	
Avainsanat Varhaiskasvatus, musiikki, liikunta, pajatoiminta	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Sonja Koistinen			
Title of Thesis Report about planning and realization of the music and physical exercise workshop for preschoolers			
Date	22.2.2015	Pages/Appendices	40/8
Supervisor(s) Anna-Maria Pekkinen, Annukka Knuuttila			
Client Organisation /Partners Kuopio Conservatoire Takuulla-project			
<p>Abstract</p> <p>The writer of this thesis planned, carried out and instructed the music and physical exercise workshop to preschoolers. Thesis materialized in Kuopio conservatories Takuulla-project.</p> <p>In thesis writer dealt music and physical exercise and using these together in preschool. Writer got to test how she can use music and physical exercise in the workshop. She was absorbed in subject in the written part of thesis. In workshop children practiced central things of music and physical exercise. Method of working was moving, making rhythms, playing rhythm instruments, singing and talking nonsense. Music in the workshop was live classical music and music was implemented by music pedagogue students.</p> <p>Planning of the workshop started in autumn 2013. Workshop carried out in Kuopio's preschool of Puijonlaakso in February-April 2014. The aim of the workshop was bring a distraction to the part of the preschool day, familiarized children to the music- and physical exercise hobbies and support to the growing and development of children. Writers own aims were develop her early childhood education skills, explore to the new work environment and make multiply professional work. Writer experienced to learn theme of thesis diverse and wide when she experienced things in the practice and in the written part. Writer understood how important music and physical exercise are to the children developmental process.</p> <p>The written part of thesis includes report about idea, planning and realization of the workshop and ending reflection. Product of the thesis is an education material. Material can be used in a different early childhood education environments.</p>			
Keywords Early childhood education, music, physical exercise, workshop			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MUSIIKKI JA LIIKUNTA LAPSEN KEHITYKSESSÄ.....	8
2.1	Musiikki osana lapsen kehitystä.....	8
2.2	Liikunta osana lapsen kehitystä.....	8
2.3	Musiikkiliikunta	9
2.4	Psykomotoriikka.....	9
2.5	Esikouluikäisen kehitys	10
3	TAVOITTEITA VARHAISKASVATUKSESSA	12
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	12
3.2	Esiopetuksen tavoitteet	13
3.3	Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset	13
3.4	Musiikin perusopetus ja musiikin varhaiskasvatus.....	14
3.5	Takuulla-hanke	15
4	PROJEKTIN TOTEUTUS.....	17
4.1	Projektisuunnitelma	18
4.2	Tuntisuunnitelmat yleisesti	19
4.3	Ensimmäinen tunti	21
4.4	Toinen tunti.....	24
4.5	Kolmas tunti	28
4.6	Neljäs tunti.....	30
4.7	Viides tunti	31
4.8	Yhteenveto havainnoista	33
5	LOPUKSI.....	35
6	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	38
7	LIITTEET	40

1 JOHDANTO

”Ääni on ihmisen ensimmäinen elämys ja rytmi ihmisen elämysmaailman järjestyksen ensimmäinen elementti.” (Rechardt 1988, Lilja-Viherlammin 2007 mukaan, 71.)

Käsittelen opinnäytetyössäni musiikin ja liikunnan käyttämistä esiopetuksessa, musiikin ja liikunnan yhdistämistä sekä musiikin opetusta liikunnan avulla. Opinnäytetyöni on projekti, joka koostuu käytännön osuudesta sekä kirjallisesta raporttiosuudesta. Suunnittelin ja ohjasin esikouluikäisille lapsille musiikki- ja liikuntapajan, joka toteutui helmi-huhtikuussa 2014 Kuopion kaupungin Puijonlaakson päiväkodissa. Pajassa pääsin käytännössä kokeilemaan musiikki- ja liikuntakasvatuksen yhdistämistä. Raporttiosuudessa kerron pajasta, pohjaan asioita aikaisempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen sekä analysoin tunnit, niiden toiminnan ja tavoitteet. Raporttiosuus sisältää myös pajan toiminnan pohjalta syntyneen opetusmateriaalin.

Opinnäytetyöni toteutui Kuopion konservatorion hallinnoimassa Takuulla-hankkeessa, joka on hanketyö yhteistyössä Kuopion kaupungin kanssa. Hankkeen pilottien ideana on viedä musiikkiharrastustoimintaa neuvoloihin, päiväkoteihin, kouluihin ja sairaalaan ja tuoda hyvinvointia ja iloa lasten sekä nuorten arkeen ennaltaehkäisten syrjäytymistä. Hankkeessa painotetaan moniammatillista yhteistyötä, jossa kulttuurialan sekä sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaiset toimivat yhdessä. (Kuopion konservatorio 2013.)

Aloin miettiä itselleni opinnäytetyöni aihetta syksyllä 2013. Minua kiinnosti musiikin varhaiskasvatus. Halusin käsitellä opinnäytetyössäni itselleni jotakin uutta asiaa. Takuulla-hankkeen projektipäällikkö Eeva Mäkinen oli kuullut kiinnostuksestani varhaiskasvatusasioihin ja hän ehdotti minulle, että tulisin hankkeeseen harjoittelijaksi ja tekisin opinnäytetyöni hankkeessa. Innostuin asiasta ja koin Takuulla-hankkeen mielenkiintoiseksi ympäristöksi ja mahdollisuudeksi opinnäytetyöni tekemiseen. Syksyn mittaan opinnäytetyöni ideaksi kehittyi pilotin tekeminen johonkin Kuopion kaupungin päiväkotiin.

Lasten vähäinen liikkuminen nousi esille mediassa syksyn 2013 aikana ja aloin miettiä, voisinko käyttää liikuntaa hyödyksi musiikin varhaiskasvatuksessa. Näin 4.11.2013 Ylen aamu-tv:ssä lastenpsykiatri Jari Sinkkosen ja lastentarhanopettaja Elsa Huttusen haastattelun, jossa he puhuivat nykypäivän ylikuormittuneista ja stressaantuneista lapsista. He mainitsivat kuinka esimerkiksi isot ryhmät ja väkivaltaviihde kuormittavat lasta. Sinkkonen puhui myös lasten kehitystä tukevasta toiminnasta ja luonnollisesta tavasta purkaa energiaa eli leikkimisestä ja liikkumisesta, mikä on nykypäivänä vähentynyt lasten arjessa. Melkein samaan aikaan näin Savon Sanomissa (30.10.2013, 4) artikkelin, jossa kerrotaan kuopiolaislapsilla tehdystä Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistojen yhteistyötutkimuksesta. Tutkimuksen mukaan motorikaltaan huonommilla lapsilla on heikompi luku- ja laskutaito ensimmäisinä kouluvuosina. Sinkkosen ja Huttusen haastattelusta sekä lehtiartikkelista nousi minulle selkeä aihe pilottiin. Halusin luoda lapsille toiminnallisen tuokion, jossa vallitsisi rauha pienryhmätoiminnassa, liikunta olisi tuokion ydin eikä käytössä olisi mitään tietoteknisiä välineitä.

Pohdin, voisinko jotenkin yhdistää liikunnan ja musiikin sekä niiden hyödyt kehittämällä lasten fyysistä, psyykkistä, emotionaalista sekä kognitiivista kehitystä ja kasvua. Mielestäni luontevin keino yhdistää liikuntaa ja musiikkia oli kehittää niistä toiminnallinen paja. Pajan tavoitteeksi nousi liikunnan ja musiikin keskeisimpien perusasioiden harjoittaminen ja sitä kautta lasten kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen. Liikunta loi pajan tuntisuunnitelmien perustan ja musiikki oli elementti, jota käytettiin pajatuokioissa. Kaikki pajatuokioissa käytetty musiikki oli elävää klassista musiikkia musiikkipedagogiopiskelijakollegoideni toteuttamana. Musiikki ja sen oppiminen tai tekeminen ei ollut pajan itseisarvo, vaan musiikki oli pajan yksi tärkeä väline.

Musiikin ja liikunnan yhdistäminen nousi opinnäytetyöni aiheeksi myös oman henkilökohtaisen kiinnostukseni vuoksi. Olen itse toiminut lapsena ja nuorena kilpaurheilijana sekä harrastanut nykytanssia. Liikunta on ollut itselleni positiivinen osa-alue elämässäni ja siksi halusin tuoda liikunnan ilon lapsillekin. Musiikki on myös ollut tärkeä harrastukseni, josta myöhemmin tuli ammattini. Halusin luoda itselleni tärkeistä harrastuksista toimivan paketin, jota voisi tulevaisuudessa hyödyntää ja käyttää.

Takuulla-hankkeen keskeinen idea tuoda musiikkiharrastustoimintaa ja sen myötä hyvinvointia ja iloa pilottikohteelle, nousi opinnäytetyöni yhdeksi tavoitteeksi. Musiikki- ja liikuntapajan tavoitteena oli tuoda pajatoimintaa ja ilmainen harrastusmahdollisuus osaksi esikoulun arkea. Pajatoiminnan tavoitteena oli myös työparitoimintaa esikoulun henkilökunnan kanssa. Zimmerin (2011, 9.) mukaan kaikilla lapsilla on oikeus liikunnan iloon ja elämyksiin. Kilpailuasetelma voi olla haitaksi esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevan lapsen kohdalla. Pajatuokioiden tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi kaikkien lasten oikeus musiikkiin ja liikuntaan ilman kilpailuasetelmaa. En halunnut toteuttaa harjoitteita kilpailuhengessä, vaan tavoitteenani oli luoda tunnelma ja ilmapiiri, jossa jokainen lapsi osaa, pystyy ja onnistuu tekemisessään. Yksi suuri tavoitteeni oli herättää lapsissa kiinnostus liikuntaa ja musiikkia kohtaan ja luoda mahdollisuudet hyvän liikunta- ja musiikkisuhteen syntymiselle.

Pajaa toteuttaessa sain tutustua musiikkipedagogiopiskelijana uuteen erilaiseen työympäristöön. Suuntautumisvaihtoehtoni on musiikkioppilaitoksen opettaja, jolle tyypillisimpiä työympäristöjä ovat musiikkiopistot, konservatoriot sekä kansalaisopistot, joissa he yleensä toimivat instrumenttiopettajina. Lapsiryhmän ohjaaminen esikouluympäristössä oli itselleni uusi asia. Ominä tavoitteenani oli kehittää ryhmänohjaus- ja varhaiskasvatustaitojani sekä tuoda oma taiteellinen ja pedagoginen osaamiseni esikouluun.

Perehdyin musiikkiin ja liikuntaan teoreettisen tiedon ja kirjallisuuden pohjalta, musiikki- ja liikuntapajassa tehtyjen havaintojen sekä kokemusteni pohjalta. Tutkimuskysymyksiä ovat musiikin ja liikunnan yhdistäminen ja niiden toimivuuden tutkiminen sekä kohderyhmän hyötyminen tällaisesta pajatoiminnasta. Tutkimusongelmana oli pajan suunnittelu, toteutus ja raportointi sekä opetusmateriaalin luominen musiikin ja liikunnan yhteisopetukseen ja musiikin opettamiseen liikunnan avulla. Opinnäytetyössäni esille nousi useita tutkimusaiheita, joita kuitenkin täytyi rajata pois. Muita tutkimusongelmia olisivat voineet olla esimerkiksi se, kuinka voin työskennellä itselleni uudessa erilaisessa työympäristössä musiikkioppilaitoksen opettajana sekä työparitoimintaa.

Projektin kirjallisessa työssä käsittelen musiikkia, liikuntaa, musiikkiliikuntaa, psykomotoriikkaa ja esikouluikäisen kehitystä. Varhaiskasvatusosuudessa avaan varhaiskasvatuksen perusteet, esiopetuksen tavoitteet, varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset, taiteen perusopetuksen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet ja Kuopion konservatorion varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet sekä kerron Takuulla-hankkeesta. Projektisuunnitelmassa kerron musiikki- ja liikuntapajan suunnittelusta. Toteutusosiossa kerron pajan käytännöntoteutuksesta avaten lukijalle pajan tuntisuunnitelmarungon, yleiset työtavat ja kerron analysoiden pajatuokioista. Päättäessä kerron pajakokemuksista niin esikoulun henkilökunnan kuin omien näkemysteni pohjalta. Käytännön pohjalta syntyneet pajojen tuntisuunnitelmat ovat opetusmateriaalimuodossa liiteosiossa. Sen pohjalta pajan tuntisuunnitelmia tai yksittäisiä harjoitteita voi toteuttaa erilaisissa varhaiskasvatusympäristöissä musiikki- ja liikuntakasvatuksessa.

Pajojen sisältöjen suunnitteluun ja toteutukseen sain arvokasta ja monipuolista taiteellista ja pedagogista ohjausta musiikkiterapeutti ja varhaisiän musiikinopettaja Annukka Knuutilalta.

2 MUSIIKKI JA LIIKUNTA LAPSEN KEHITYKSESSÄ

2.1 Musiikki osana lapsen kehitystä

Musiikki tuo sisältöä ihmisen elämään monipuolisella ja ainutlaatuisella tavalla rakentaen ihmistä. Sen tulisi kuulua kaikille ja olla kaikkien hyödynnettävissä ja käytettävissä. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 3.) Musiikki kuuluu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sisältöihin luoden perustan alkuopetuksen musiikin opetuksen tavoitteille. (Ruokonen 2011, 121.) Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan, että esiopetuksen tulee järjestää lapselle mahdollisuus taidekokemuksiin. Erilaiset taidekokemukset ja musiikki ovat tärkeä osa lapsen kehitystä. (Opetushallitus 2010, 17.) Päivähoidon sekä esiopetuksen pedagogisella henkilökunnalla ja lastentarhanopettajilla on merkittävä vastuu lasten musiikkikasvatuksessa. Suomessa on paljon lapsia, joiden kotona ei harrasteta musiikkia tai joita ei ohjata musiikkileikkikoulutoimintaan. (Ruokonen 2011, 121.)

Musiikillisessa oppimisessa yhdistyvät ajattelu, tunteminen ja toiminta. Ne liittyvät lapsen tietoiseen ja tiedostamattomaan kokemusmaailmaan vaikuttaen yksilön persoonallisuuden kehitykseen. Musiikilla voidaan ennaltaehkäistä ja tasoittaa kehityksessä esiintyviä vaihteluja sekä edistää hermoston kehitystä. Musiikki toimii lapsen minuuden rakentajana hänen ensimmäisissä vuorovaikutussuhteissa ja kiintymyssuhteiden positiivisena vahvistajana. (Ruokonen 2011, 120-121.) Musiikilla on myönteisiä vaikutuksia lapsen tunne-elämän tasapuolisessa kehityksessä ja päiväkotien musiikkikasvatuskokeiluissa on saatu erinomaisia kokemuksia esimerkiksi arkisten tilanteiden ja perushoidon yhteydessä käytettyjen musiikillisten työtapojen avulla. (Ollanranta & Simojoki 1989, 124.)

Lapsen kognitiivisia, sosioemotionaalisia ja psykomotorisia valmiuksia kehitetään tietoisella ja tavoitteellisella musiikkikasvatuksella. Musiikillista ajattelua voidaan kehittää ennen kouluikää leikin avulla, kun musiikin kielellissymboliset käsitteet opitaan leikin, mielikuvien ja liikkumisen kautta. Tutkimuksissa käy ilmi, että musiikkikasvatuksella on positiivisia yhteyksiä lapsen yleisiin kouluvalmiuksiin, kuten keskittymiskykyyn, fyysisiin, kielellisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin valmiuksiin. (Ruokonen 2011, 122-124.) Musiikillisella esiopetuksella varhaiskasvatuksessa on merkitystä koulunsa aloittavan lapsen lukemisen ja kirjoittamisen oppimiselle. Tutkimusten mukaan lapset, jotka ovat oppineet esimerkiksi kuuntelemaan ja tuottamaan sanarytmejä, oppivat lukemaan muita lapsia varhaisemmin. (Ruokonen 2011, 68.)

2.2 Liikunta osana lapsen kehitystä

Liikkumisella ja liikunnalla on useita tehtäviä lapsen elämässä ja se on heille luontainen tapa toimia. Liikunta on myös lapsen ilmaisukeino. Suurin motiivi liikkumiseen on liikkuminen itse eli toiminta. Toiminta on lapsen rakastamaa tekemistä ja liikkumisen ja aistimusten avulla lapsi tutkii ympäristöään. Oman fyysisen minän ja kehontoimintojen tunteminen luo pohjaa itsetunnon

kehitykselle. Tietoisuus siitä, että osaa ja pystyy säätelemään kehoa ja sen toimintoja on tärkeää terveen itsetunnon rakentumiselle. (Huisman 2011, 62-69.)

Lapsi oppii liikunnassa sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisukykyä, ryhmätyöskentelyä ja työskentelyä saavuttaakseen yhteisen tavoitteen. Hän oppii tuntemaan oman kehonsa lisäksi suuntia, muotoja, etäisyyksiä, käsitteitä ja rajoja. Nämä ovat kielellisen, matemaattisen ja tiedeopiskelun perusteita. Luku- ja kirjoitustaidon peruselementtejä ovat liikunnassa opitut fyysisen minän hahmottaminen, vartalon oikean ja vasemman puoliskon välisen työskentelyn vahvistaminen, ajallisten ja rytmisten rakenteiden seuraaminen sekä silmän ja käden koordinaation vahvistaminen. Oppimisvalmiuksien keskeisiä osa-alueita ovat havaintomotoristen taitojen kehittäminen ja hienomotoriikan kypsyminen. Havaintomotoriikka eli aistien ja motoriikan yhteistoiminta kehittyy varhaislapsuudessa ja sen kehitys jatkuu lapsuuden ja nuoruuden ajan. Keskeisimpiä perusvalmiuksia lukemaan ja kirjoittamiseen oppimisessa ovat havaintomotoriset taidot kuten visuomotoriset taidot, auditiivinen erottaminen sekä tunto- ja lihasaistin kehittäminen. Näitä voidaan kehittää liikunnalla. Puutteelliset havaintomotoriset taidot tai heikkoudet ovat perussyynä oppimisen alueen vaikeuksiin. (Huisman 2011, 65-66.)

2.3 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunnassa jokainen ihminen saa mahdollisuuden musisointiin ja tärkeimpänä instrumenttina toimii keho. Musiikkiliikunnan uranuurtajina ovat toimineet sveitsiläinen Emile Jaques- Dalcrozea (1865-1950), saksalainen Carl Orff (1895-1982), unkarilainen Zoltán Kodály (1882-1967) sekä Suomessa Inkeri Simola-Isaksson (1930-2012). (Hongisto-Åberg ym. 1993, 157.)

Dalcrozea loi musiikkikasvatusmenetelmän, jossa pääperiaatteena on yhteyden muodostaminen yksilön ja musiikin välille. Hänen menetelmäänsä kutsutaan rytmiseksi kasvatukseksi. Se muistuttaa Platonin luomaa kasvatusmallia, jossa tavoitteena oli vapautunut, tasapainoinen ja luovia kykyjä käyttävä ihminen. Orffin menetelmässä liikunnan osuus painottui musiikkikasvatuksessa. Orff halusi yhdistää musiikin ja liikunnan opetuksen korostaen rytmittäjän kehittämistä liikunnan avulla. Perusinstrumenttina toimii keho ja lisäksi käytetään Orff-soittimia kuten lyömä-, rytmii-, melodia- ja laattasoittimia. Kodály piti tärkeänä osana musiikkikasvatuksessa laululeikkien ja pienten kansantanssien osuutta. Suomessa merkittävä musiikkiliikunnan opettaja on ollut Simola-Isaksson. (emt., 155, 156.)

Musiikkiliikunnan tavoitteena on kehittää liikunnallisia valmiuksia, kontakti- ja kommunikointikykyä, reaktio- ja koordinaatiokykyä, keskittymis- ja kuuntelukykyä sekä rytmittäjää. Musiikkiliikunnan avulla voidaan syventää musiikillisten perustekijöiden tuntemusta ja hallintaa. Rytmikasvatus on tärkein musiikkiliikunnan osa-alue, joka harjaannuttaa tarkkuuteen ja herkkyyteen. (emt., 156, 157.)

2.4 Psykomotoriikka

Psykomotoriikan termi tarkoittaa motoristen ja psyykkisten tapahtumien toiminnallista kokonaisuutta sekä mielen ja psyyken sekä kehon ja motoriikan yhteyttä. E.J. Kiphardin katsotaan olevan psykomotoriikan suuntauksen perustaja. Hän määritteli psykomotoriikan kokonaisvaltaiseksi ja humanistiseksi liikuntakasvatukseksi, joka ottaa huomioon lapsen kehitystason ja lapsikeskeisyyden. Psykomotoriikassa on vaikutteita musikaalis-rytmisestä kasvatuksesta ja sen edustajina voidaan mainita Charlotte Pfeiffer ja Mimi Scheiblaue. (Zimmer 2011, 16-19.)

Jokainen ihminen on fyysismotorisen, kehollisen ja psyykkisen prosessin osa-alueiden muodostama kokonaisuus ja psykomotoriikka voidaan ymmärtää niiden kokonaisvaltaisena prosessina. Liikuntasuoritukseen liittyy kognitiivisia, motivaatiopohjaisia ja emotionaalisia näkökohtia. Ilman psyykkisiä ja emotionaalisia prosesseja liikunnallista toimintaa ja suoritusta ei ole olemassa. Käsite, jonka mukaan lapsen liikunta on yhtä kokemuksen, ajattelun, tunteiden ja toimintojen kanssa, ilmentää sen, että toimintojen välillä on yhteenkuuluvuutta ja vuorovaikutusprosesseja. (Zimmer 2011, 19.)

Psykomotoriikassa tavoitteeksi nousee lapsen persoonallisuuden kasvu, jossa keskeisenä välittäjänä on liikkuminen. (emt., 20.) Psykomotoriikan tehtävänä on luoda lapselle positiivinen minäkäsitys ja lapsen kehokokemukset ja liikuntaelämykset luovat perustaa identiteetin kehittymiselle. Kasvattajan ja aikuisen tehtävänä on tukea lasta ja antaa palautetta lapsen toiminnasta. (emt. 2011, 41.) Päiväkodin tarjoamalla liikunnalla on pysyvä vaikutus lapseen ja lasten liikuntatottumuksiin. Samoin myös vanhemmat vaikuttavat lastensa liikuntatottumuksiin. Lasten liikunta on tärkeä osa päiväkodin pedagogista työtä ja keskittyminen liikuntaan ja toiminnan havainnointiin on muodostunut tärkeäksi osaksi päiväkodin päivittäistä työtä. Lasten vähentyneet mahdollisuudet kehollisten kokemusten saamiseen ovat muuttuneet ja tämä ilmenee koulun alkaessa, jolloin kaikilla lapsilla ei ole riittäviä oppimisessa tarvittavia valmiuksia. Oppimishäiriöiden taustalla voi olla puutteelliset aistikokemukset tai lapsen toiminta- ja liikuntamahdollisuuksien rajoittaminen. (emt., 164-167.)

Psykomotorisessa tukemisessa on tärkeää kokemus liikkeen ja levon, jännityksen ja rentouden vaihtelusta. Esimerkiksi intensiivisen tunnin lopuksi tehdään liikunnan vastapainoksi rauhoittumis- ja rentoutumisharjoituksia. (emt., 180.)

2.5 Esikouluikäisen kehitys

Lapsi on kiinnostunut 6-7-vuotiaana erilaisista prosesseista ja hänelle muodostuu kuva ajallisesta jatkuvuudesta. Lapsen kiinnostus numeroita ja kirjaimia kohtaan kasvaa ja hänen maailmankuva laajenee. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 50.) Liikkumismuodot eriytyvät ja kehittyvät karkeamotorisesta hienomotoriseen ja lapsi kykenee yhdistämään eri liikkumismuotoja kuten juoksemista, hyppimistä ja kiinniottamista. Esikouluikäisen motorinen kehitys on nopeaa ja syitä siihen ovat uteliaisuus, tarmokkuus ja pyrkimys uuden kokemiseen ja oppimiseen. (Zimmer 2001, 62.) Lapsi voi taantua motoriikaltaan ja liikunnallisilta valmiuksiltaan lyhytaikaisesti fyysisen kasvamisen takia. Hän voi vaikuttaa vilkkaalta ja levottomalta kiihkeän kasvun ajan vuoksi. Lapselle tulee antaa mahdollisuuksia liikkumiseen. Hienomotoriikan, koordinaation, nopeuden, liikkeiden hallinnan,

reaktiokyvyn sekä silmän ja käden yhteistyön harjoittaminen on tärkeää. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 51.)

Kielellisessä kehityksessä 6-7-vuotiaalla esimerkiksi puhuminen on joustavaa ja selkeää, joten hän osaa kommunikoida ihmisten kanssa tehden ajatuksensa selväksi. Kouluikään saakka lapsen puhe voi kuitenkin olla suhteellisen joustamatonta. Kouluikään siirtyminen avaa lapselle uudenlaisen tiedon maailman, kun esimerkiksi lukeminen kasvattaa nopeasti tiedon määrää. (Aaltonen ym. 2000, 155.) Kielellinen kehitys mahdollistaa sanallisten ohjeiden ymmärtämisen ja lapsi toimii mielellään yhdessä ryhmän ja aikuisen kanssa. Onnistumisen tunne on erityisen tärkeää. Esteettiset elämykset ovat tärkeitä, sillä lapsi nauttii ilmaisusta kuvallisesti, kirjallisesti ja musiikillisesti. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 50, 75.)

Musiikillisessa kehityksessä lapsen tiedollista kiinnostusta voidaan käyttää hyödyksi musiikin teorian peruskäsitteiden omaksumiseen. 6-7-vuotias on motoriikaltaan, kieleltään ja tunne-elämältään epävakaa, joten myönteiset kokemukset esimerkiksi musiikissa vahvistavat lapsen minäkuvaa. Musiikkikasvatuksessa vahvistetaan jo aiemmin opittuja taitoja ja tietoja, joiden pohjalta voidaan omaksua vaativimpia uusia asioita. Musiikkiliikunta vahvistaa lapsen koordinaatiota ja motoriikkaa ja esimerkiksi rytmisoittimien käyttö harjoittaa kehon hienomotoriikkaa. Soittamalla lapsen sointiväritaju ja musiikillinen muisti kehittyvät, jolloin hän alkaa hahmottaa yksinkertaisia musiikillisia muotorakenteita. Yhteissoitto ja omat soolot kehittävät lapsen sosiaalisuutta ja edistävät itsenäisyyttä sekä opettavat lasta hyväksymään yhteiset säännöt. Soittaessa opetellaan myös tempoon ja dynamiikkaan liittyviä käsitteitä kuten *piano* ja *forte*. Tärkeää olisi myös tutustua ennestään tuntemattomiin orkesterisoittimiin, mieluiten esimerkiksi todellisena konserttikokemuksena. Musiikkiliikunnassa käytettävät käsitteet kuten *rivi*, *jono*, *piiri* harjoittavat lapsiryhmän järjestäytymistä ja musiikkiliikunnalla voidaan vahvistaa musiikin teoreettisten perusasioiden liittämistä käytäntöön. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 75, 78-82.)

3 TAVOITTEITA VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema kokonaisuus, joka koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Keskeisimpiä varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta osana varhaiskasvatusta ja perusopetuksesta muodostuu lapsen kehityksen kannalta johdonmukainen jatkumo. (Stakes 2005, 11-12.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on lisätä ammatillista tietoisuutta varhaiskasvatushenkilöstössä, vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen palveluissa sekä moniammatillista yhteistyötä, joka tukee lasta ja hänen perhettään ennen oppivelvollisuuden alkamista. (Stakes 2005, 7.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa painotetaan tärkeänä lapsuuden itseisarvoista luonnetta, lapsuuden vaalimista sekä lapsen ohjausta kasvamisessa. Kolme keskeisintä kasvatuspäämäärää ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioivan käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. (Stakes 2005, 13.)

Lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perustana on päivittäinen liikkuminen. Lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta liikkuaessaan. Liikkumiseen sisältyy myös vauhtia ja elämyksiä, hikeä ja hengästymistä. Tietoisuus omasta kehosta ja sen hallinnasta luo pohjaa lapsen terveelle itsetunnolle. Liikunnallisen elämäntavan kehittyminen ja omaksuminen alkavat jo varhaislapsuudessa. Säännöllinen, ohjattu liikunta on tärkeää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Motorinen aktiivisuus yhdistettynä toimintaan ja opetukseen lisää lapsen oppimisen mahdollisuuksia. (Stakes 2005, 22, 23.)

Lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella ovat leikki, liikkuminen ja eri taiteen lajeihin tutustuminen. Kun lapsi toimii mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla, voi hän kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Lapsen ollessa on aktiivinen ja kiinnostunut, hän oppii parhaiten. Varhaislapsuudessa saadut taiteelliset peruskokemukset vaikuttavat siihen, millaisiksi rakentuvat lapsen myöhemmät taidemielitymykset ja kulttuuriset arvostukset. Taide sisältää lapsen oppimiseen ja harjoitteluun liittyvää säännönmukaisuutta ja lapsi nauttii taiteesta, taidosta ja ilmaisusta tehdessään yksin sekä yhdessä muiden kanssa. Taiteellisten kokemusten ja tekemisten myötä lapsi kehittyy yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Lapsen taiteelliset peruskokemukset muodostuvat musiikillista, kuvallista, tanssillista, draamallista toimintaa, kädentaitoja sekä kirjallisuutta tarjoavassa kasvuympäristössä. Kun taidetta tekevän ja kokevan lapsen maailmassa on taiteellista draamaa, muotoja, ääniä, värejä, tuntemuksia, oppimisen iloa ja eri aistialueiden kokemuksia, saa lapsi kokea taiteen intensiivisyyden ja lumouksen, jotka virittävät lapsen toiminnallisuuden ja tempaavat mukaansa. Taiteessa lapsella on mahdollisuus olla mielikuvitusmaailmassa, jossa kaikki on mahdollista ja leikisti totta. (Stakes 2005, 20, 23-24.)

3.2 Esiopetuksen tavoitteet

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisten sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen. Kasvua edistetään ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Keskeisenä tehtävänä on myös edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä, jossa tuetaan ja seurataan monipuolisesti kehitystä. Näin voidaan ennalta ehkäistä mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Esiopetuksen tärkeänä tehtävänä on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla ja tarjota lapselle mahdollisuuksia vuorovaikutukseen muiden kanssa. Lasta autetaan suuntaamaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin ja hänen kokemusmaailmaansa rikastutetaan. Esiopetuksen tavoitteena on lapsen myönteisen minäkuvan vahvistuminen ja hänen oppimistaitonsa kehittyminen. Lapsi omaksuu perustietoja, -taitoja ja -valmiuksia oppimisen eri alueilta ikänsä ja edellytystensä mukaan. Oppiminen leikin kautta on keskeistä. On tärkeää, että lapsi säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa kohdata uudet oppimishaasteet. (Opetushallitus 2010, 6-7.)

Päivittäinen monipuolinen liikunta on välttämätöntä lapsen kasvulle, kehitykselle ja terveydelle. Liikkuminen ja leikki harjaannuttavat lapsen fyysistä ja motorista kuntoa, liikehallintaa ja motorisia perustaitoja. Hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnassa. Lasta tuetaan toimimaan omatoimisesti ja ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikuntaan ja leikkiin. Lasta ohjataan myös ymmärtämään liikunnan merkitys terveydelle sekä hyvinvoinnille. (Opetushallitus 2010, 16.)

Lapsen tulee saada mahdollisuus taidekokemuksiin. Musiikki ja muut taidekokemukset ovat tärkeä osa emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Lapsen luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisu kehittyvät, kun lapsi saa esimerkiksi valmistaa esineitä käsin, musisoida ja tanssia. Lasta ohjataan taiteelliseen työskentelyyn ja arvostamaan omaa sekä muiden työtä. Lapsen oppimisprosessit syvenyvät. Hän oppii elämäntaitoja ja ajattelun sekä ongelmanratkaisun taitoja, kun aistiherkkyuden, havaintokyvyn ja avaruudellisen hahmottamiskyvyn kehittymistä tuetaan. Lasta ohjataan arvostamaan kulttuurisia arvoja ja hänen kulttuurisen identiteetin vahvistumista ja ymmärrystä omasta kulttuuriperinnöstä ja kulttuurien monimuotoisuudesta tuetaan. (Opetushallitus 2010, 17.)

3.3 Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset antavat ohjeita liikkumisen kokonaismäärään, laatuun, ympäristöön sekä sopivaan välineistöön liittyen. Lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan leikin ja liikunnan eli fyysisen toiminnan avulla.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset ovat suunnattu ohjaamaan kaikkea alle kouluikäisten lasten elämässä tapahtuvaa kasvatusta painottuen päivähoitoon. Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksessa voidaan tukea lapsen fyysistä, psyykkistä, emotionaalista ja sosiaalista

kehittymistä, kun liikuntakasvatus on lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 3, 17.)

Lasten päivittäinen liikunta on vähentynyt huomattavasti lasten elinpiiriin vaikuttaneiden yhteiskunnallisten muutosten vuoksi. Lapsi voi viettää suuren osan ajastaan tietoteknisten laitteiden kanssa, sen sijaan, että hän käyttäisi suuren osan ajastaan ulkoleikeissä. Normaali fyysinen kasvu ja kehitys ovat vaarantuneet 2000-luvun alun liikuntamäärillä. Tämän vuoksi Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Opetusministeriö yhdessä Nuoren Suomen kokoaman varhaiskasvatuksen liikunnan asiantuntijaryhmän kanssa ovat laatineet valtakunnalliset varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. (Opetushallitus 2010, 7.)

Lapsi tarvitsee päivittäisen hyvinvointinsa ja terveytensä tueksi fyysistä aktiivisuutta. Lapsi tarvitsee motoriseen kehittymiseen päivittäisiä mahdollisuuksia harjoitella liikkumista. Liikunnallinen elämäntapa omaksutaan jo varhain ja riittävä päivittäinen aktiivisuus vähentää terveyttä heikentävien tekijöiden ilmenemistä. Kun lapsi liikkuu, hänen hermostolliset prosessinsa harjaantuvat. Hermostollinen kehittyminen saa aikaan kehonhahmotuksen ja -puolisuuden oppimisen. Lapsen tiedollinen eli aistihavainto-, ajattelu- ja muistitoiminto liittyvät kiinteästi hermostolliseen kehittymiseen. Tiedollisen kehityksen välineitä ovat havaintomotoriset taidot ja motoriset perustaidot. Motoriikan ongelmat liittyvät usein erilaisiin tarkkaavaisuudenhäiriöihin ja oppimisen ongelmiin ja niiden taustalta löytyy usein puutteellisesti kehittyneet hermostolliset prosessit. Oppimisen ongelmia voi ennaltaehkäistä suunnitelmallisella ja monipuolisella liikuntakasvatuksella. Lapsen hermostolliset prosessit harjaantuvat ja lapsi saa mielihyvään, kun toiminta suunnitellaan lapsen motorisia ja havaintomotorisia taitoja vastaaviksi. Lapselle oman kehon hahmottaminen on tärkeää, sillä se luo perustan kehonkuvan syntymiselle. Hyvän kehonkuvan syntyminen kehittää myönteisen minäkuvan, joka luo edellytykset myönteisen itsetunnon kehitykselle. (Opetushallitus 2010, 10, 13-14.)

3.4 Musiikin perusopetus ja musiikin varhaiskasvatus

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän tavoitteina on luoda edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle, musiikin elinikäiselle harrastamiselle ja antaa valmiudet mahdollisiin musiikkialan ammattiopintoihin. Tavoitteena on tukea oppilaiden henkistä kasvua, persoonallisuuden lujittumista sekä sosiaalisten taitojen ja luovuuden kehittymistä. Tärkeänä tehtävänä on ohjata oppilaita pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä toimintaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Oppimisympäristössä tavoitteena on vallita avoin, rohkaiseva ja myönteinen ilmapiiri, joka kannustaa oppilaan aktiivisuutta, itsenäistä ajattelua, luovuutta ja oppimismotivaatiota sekä mahdollistaa turvallisen kasvun ja kehityksen. (Opetushallitus 2002, 7.)

Varhaisiän musiikkikasvatus pitää sisällään musiikkileikkikoulu- ja musiikkivalmennustoiminnan sekä näihin liittyvän muun toiminnan. Musiikkileikkikouluopetusta järjestetään esimerkiksi soitinryhmissä, musiikkileikkiryhmissä tai perheryhmissä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen keskeisiä periaatteita ovat musiikin kokonaisvaltainen kokeminen, elämyksellisyys ja leikinomaisuus. Varhaisiän

musiikkikasvatus on ryhmäopetusta ja ryhmät muodostuvat oppilasryhmien iän, pedagogisen tarkoituksen mukaisuuden sekä tilan antamien mahdollisuuksien mukaan. Työtapoja musiikkileikkikoulussa ovat esimerkiksi laulaminen, loruileminen, musiikkiliikunta, soittaminen ja musiikin kuuntelu. (Opetushallitus 2010, 16.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteissa lapsen tulee saada musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja, jotka luovat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle. Tavoitteena on kehittää lasta kuuntelemaan ja kokemaan musiikkia ja myös ilmaisemaan itseään musiikin keinoin. Lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuuntelunvalmiuksia sekä lapsen kognitiivisen, emotionaalisen, motorisen ja sosiaalisen kehityksen tukemista harjaannutetaan leikin keinoin ja elämysten avulla. Opetuksen keskeisen sisällön muodostavat musiikin elementit eli rytmi, muoto, harmonia, melodia, dynamiikka ja sointiväri. (Opetushallitus 2010, 9.)

Kuopion konservatorion musiikin varhaiskasvatuksessa musiikkileikkikoulun tehtävänä on antaa oppilailleen monipuolista sekä tavoitteellista musiikin varhaiskasvatusta. Musiikkileikkikoulun tavoitteena on rakentaa hyvä musiikkisuhte, sosiaalisuuteen kasvaminen sekä tutustuminen suomalaiseen kulttuuriperintöön. Lähtökohtana on kuuntelutaidon kehittyminen ja kuuloaistin herkistäminen. Opetus etenee kunkin lapsiryhmän edellytysten mukaisesti sekä lapsen kehitysvaiheiden mukaan. Tutustumalla rytmin, sointivärin, dynamiikan, melodian, harmonian ja muodon alkeisiin elämyksellisten työtapojen avulla kehitetään lapsen musiikillista ajattelua. Musiikin luoma ilo ja myönteiset kokemukset luovat pohjaa tiedollisten ja taidollisten asioiden omaksumiseen. (Kuopion konservatorio 2014.)

3.5 Takuulla-hanke

Takuulla-hanke on Kuopion konservatorion hallinnoima hanketyö yhteistyössä Kuopion kaupungin kanssa. Takuulla-hankkeen nimi tulee sanoista ”taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia lapsille ja nuorille”. Hankkeessa musiikki- ja tanssiharrastustoiminta on tuotu osaksi neuvoloiden, päiväkotien, koulujen ja sairaalan arkea. Hanketoiminnan tarkoituksena on tarjota lapsille ja nuorille maksuttomia harrastusmahdollisuuksia sekä edistää taide- ja kulttuuritoiminnan saavutettavuutta. Toiminnalla halutaan tuoda iloa lasten ja nuorten arkeen sekä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. (Kuopion konservatorio 2014.) Hanke on alkanut vuonna 2012 ja toiminnassa on alkamassa nyt neljäs vuosi. Tarkoituksena on pysyvän toiminnan luominen ja hankkeen tavoitteena on Itä-Suomen hyvinvointisaamiskeskus. (Mäkinen 2014.)

Toiminta on valtakunnallisesti merkittävää kehittämistyötä, jossa taide- ja kulttuuriosaaminen juurrutetaan kuntien ja yhteisöjen työntekijöiden sekä Kuopion konservatorion varhaisiän musiikkikasvattajien sekä musiikki- ja tanssipedagogien yhteistyöllä osaksi sosiaali-, terveys- ja opetusala. Yhteistyötä tehdään hankkeen piloteissa, jotka ovat pituudeltaan muutamasta kuukaudesta lukuvuoteen. Hankehenkilöstö ja vastaanottavan työyhteisön työntekijät ja esimies yhdessä suunnittelevat ja toteuttavat pilottien taide- ja kulttuuritoimintaa. Yhteistyön tarkoituksena

on se, että kun pilottitoiminta loppuu, työyhteisö voi jatkaa maksuttoman taide- ja kulttuuritoiminnan järjestämistä lapsille ja nuorille. (Kuopion konservatorio 2014.)

Kun hankkeen ja työyhteisöjen työntekijät tekevät yhteistyötä, syntyy siitä moniammattillista kulttuurista osaamista, joka huomioi sosiaali-, terveys-, opetus- ja kulttuurialojen erityispiirteet. Tämä edistää taide- ja kulttuuritoiminnan saavutettavuutta ja se edesauttaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä sekä edistää työyhteisöjen hyvinvointia. Tällainen toiminta myös lisää taitelijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten työllistymistä. Hankkeiden pitkäaikaisena tavoitteena on perustaa Itä-Suomen hyvinvointiosaamiskeskus, jonka ideana on taide- ja kulttuuripedagogisella osaamisella vahvistaa terveyttä ja hyvinvointia yksityisellä, julkisella ja kolmannella sektorilla. (Kuopion konservatorio 2014.)

4 PROJEKTIN TOTEUTUS

Tammikuussa 2014 projektisuunnitelmani valmistuttua aloin selvittää päiväkotia tai esikoulua, jossa pilotin voisi toteuttaa. Esikouluksi varmistui Kuopion kaupungin Puijonlaakson esikoulu ja pääsin aloittamaan musiikki- ja liikuntapajatuntien suunnittelun sekä ”keräämään” musiikkipedagogiopiskelijakollegoitani mukaan tuokioiden musiikin toteutukseen. Kävin myös kertomassa Savonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille opinnäytetyöstäni heidän opintoihin kuuluvassa infotilaisuudessa. Tätä kautta sain mukaani musiikki- ja liikuntapajaan kaksi eri alojen opiskelijaa, jotka toimivat pajatuokioissa havainnoitsijoina. Opiskelijat olivat Ritva Ahlholm (bioanalytikko-opiskelija) ja Maria Kuosmanen (fysioterapeuttiopiskelija). Nämä kaksi opiskelijaa olivat mukana opinnäytetyössäni Takuulla-hankkeen moniammatillisen osaamisen vuoksi. Minulla oli mahdollisuus oppia heiltä asioita ja heillä oli mahdollisuus oppia asioita esimerkiksi musiikin ja liikunnan käytöstä varhaiskasvatuksessa. Aluksi ajattelin, että hekin voisivat ottaa jonkin tasoista pedagogista vastuuta pajatuokioissa, mutta sitten päädyin ratkaisuun, jossa he toimivat havainnoitsijoina.

Musiikki- ja liikuntapaja alkoi Kuopion kaupungin Puijonlaakson päiväkodin esiopetusryhmälle helmikuussa 2014. Pajatoiminta kesti huhtikuuhun 2014 saakka. Tällä ajalla tapaamiskertoja oli yhteensä kahdeksan, yksi viikossa. Pajan ajankohta sijoittui torstai-iltapäivään (esikoulussa oli torstai-iltapäivisin pajatoimintaa, joten musiikki- ja liikuntapaja sopi hyvin esikoulun aikatauluun) kello 14-15.15. Aikavälillä ohjasin kahta ryhmää n. 35 minuutin ajan. Alkuperäinen suunnitelmani oli, että pajatuokio kestäisi 45 minuuttia, mutta esikoululaisten suuri määrä pakotti jakamaan lapsia ryhmiin ja lyhentämään tuokioaikaa. Lapsia esikoulussa oli yhteensä n. 30, ja päätimme lastentarhanopettajien kanssa, että jokainen lapsi saa osallista pajatoimintaan. Ryhmää täytyi jakaa, jotta paja saatiin toteutettua pienryhmissä. Päädyimme esikoulun lastentarhanopettajien kanssa siihen, että lapset jaetaan neljään ryhmään, jolloin kussakin ryhmässä olisi maksimissaan 7-8 lasta. Halusin toiminnan tapahtuvan pienryhmissä, sillä koin, että ryhmän hallinta ja jokaisen lapsen henkilökohtainen huomioiminen olisi näin helpompaa. Nimesin ryhmät 1a, 1b, 2a ja 2b ryhmiksi ja näin ollen 1a ja 1b ryhmät kävivät musiikki- ja liikuntapajassa parillisella viikolla ja ryhmät 2a ja 2b kävivät pajassa parittomina viikkoina. 1a ja 1b-ryhmät kävivät pajatunneilla yhteensä viisi kertaa ja 2a ja 2b-ryhmät kävivät tunnilla neljä kertaa.

Lapsia oli yhdessä tuokiossa 4-8 henkilöä riippuen päivästä (esimerkiksi lasten kotiinlähtöajat vaikuttivat heidän osallistumiseensa pajaan viikottain). Yhdellä viikolla musiikki- ja liikuntapajassa opiskelijakollegani Laura Känninen ja Aino-Reeta Hyvönen kävivät esittämässä oman opinnäytetyönsä, Ruma ankanpoikanen-musiikkisadun. Musiikkisatutuokioon lapset pääsivät poikkeuksellisesti kahdessa n. 10- 15 lapsen ryhmässä, eli kyseisellä viikolla kaikki ryhmät pääsivät tuokioon. Tämä vaikutti siis siihen, että ryhmät 1a ja 1b saivat yhden tapaamiskerran enemmän. Koen, että tapaamisväli oli liian pitkä, sillä en ehtinyt ja pystynyt tutustumaan lapsiin niin hyvin, kuin olisin heihin voinut tutustua jokaviikkoisella tapaamisella. Tärkeintä kuitenkin oli, että esikoulun jokainen lapsi pääsi osallistumaan musiikki- ja liikuntapajaan pienryhmissä.

Toimin itse musiikki- ja liikuntapajan ohjaajana. Musiikista vastasivat opiskelijakollegani, kaksi sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa toimivat havainnoitsijoina ja apulaisina esimerkiksi näyttämällä esimerkkiä joissakin musiikki- ja liikuntaharjoitteissa. Esikoulun henkilökunta osallistui tuokioihin läsnäolollaan ilman pedagogista vastuuta.

4.1 Projektisuunnitelma

Tein projektisuunnitelman Takuulla-hankkeelle tammikuussa 2014 ennen kuin aloin ohjata liikunta- ja musiikkipajaa.

Opinnäytetyössäni tarkoitukseni oli kehittää esikouluikäisille lapsille musiikki- ja liikuntapaja Takuulla-hankkeessa. Perehdyin Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, varhaiskasvatussuunnitelman liikunnan suosituksiin, Opetushallituksen laatimaan taiteen perusopetuksen musiikin opetussuunnitelmaan ja Kuopion konservatorion musiikkileikkikoulun opetussuunnitelmaan. Nämä opetussuunnitelmat loivat musiikki- ja liikuntatuokioon selkeät rajat ajatellen tuokioiden sisältöä, työtapoja ja tavoitteita.

Musiikki- ja liikuntatuokion tarkoituksena oli tarjota lapsille musiikki- ja liikuntaelämyksiä sekä tutustuttaa heitä musiikin ja liikunnan maailmaan erilaisten työtapojen avulla. Tuokioiden tavoitteena oli kehittää musiikin ja liikunnan avulla lasten kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystä sekä edistää heidän hyvinvointiansa ja terveyttään. Musiikki- ja liikuntatuokion kohderyhmänä olivat lasten lisäksi esikoulun henkilökunta. Tavoitteena oli kehittää musiikki- ja liikuntatuokiosta toimiva kokonaisuus yhdessä henkilökunnan kanssa. Tarkoitukseni oli myös kehittää omia varhaiskasvatustaitoja musiikkipedagogiopiskelijana ja tutustua käytännössä musiikkipedagogin erilaisiin työympäristöihin sekä työskentelytapoihin. Halusin myös luoda itselleni tärkeistä harrastuksista toimivan ja tulevaisuudessakin käyttökelpoisen harrastuspaketin esikoulu- ja päiväkotikäisille lapsille.

Tutkimuskysymyksiksi alun perin määrittelin kysymykset ”Miten musiikki- ja liikuntatuokiot vaikuttavat lasten kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen”, ”Miten voin yhdistää musiikin ja liikunnan käyttökelpoiseksi tuokiokokonaisuudeksi päiväkotiin tai esikouluun” ja ”Kuinka voin itse toimia musiikkioppilaitoksen opettajana työympäristönä esimerkiksi päiväkotin tai esikoulun”. Opinnäytetyöni pää tutkimusongelmiksi kuitenkin nousivat

- 1. Musiikki- ja liikuntapajan suunnittelu, toteutus ja raportointi**
- 2. Musiikin ja liikunnan käyttäminen sekä niiden yhdistetty käyttäminen varhaiskasvatuksessa.**

Musiikki- ja liikuntapajan järjestäminen oli tarkoitus toteuttaa helmi- ja toukokuun 2014 välillä. Tarkoituksena oli pitää yksi musiikki- ja liikuntapajatuokio viikossa 5-8 viikon aikana. Tavoitteena oli toteuttaa musiikki- ja liikuntapaja Kuopion kaupungin päiväkodissa. Tarkaksi ajankohdaksi määrityi torstai iltapäivä klo 14-15 ja tuokioiden tarkoitus päästä aloittamaan helmikuun 2014 alussa. Viikossa

oli tarkoitus olla yksi 45-60 minuutin tuokio. Tuokioissa tarkoitukseni oli yhdistää musiikki ja liikunta niin, että musiikki ja liike tukevat toinen toisiaan ja erilaisille lapsille ja oppijoille löytyisi mielekkäitä keinoja kokea ja oppia musiikkia sekä liikuntaa.

Oman työskentelyni oli tarkoitus olla musiikki- ja liikuntapajassa ohjaajana toimiminen yhdessä esikoulun henkilökunnan kanssa. Tuokioissa musiikkiin tutustuminen oli tarkoitus tehdä leikin ja elämysten kautta ja musiikkitaitojen harjoittaminen kuuntelemalla musiikkia, laulamalla, soittamalla, ilmaisemalla itseään musiikin keinoin, liikkumalla musiikin mukana ja tekemällä erilaisia rytmiharjoitteita. Liikuntaan tutustuminen ja liikuntataitojen harjoittaminen oli tarkoitus toteuttaa erilaisten leikkien, pelien ja harjoitteiden avulla.

Tuokioiden tavoitteena oli luoda edellytyksiä laste hyvän musiikki- ja liikuntasuhteen syntymiselle, tukea lasten itseluottamuksen, luovuuden ja keskittymiskyvyn kehitystä, luoda tuokioiden toiminnalla ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa osallistua ja ilmaista itseään sekä kehittää lasten sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmän jäsenenä. Tavoitteena oli myös liikunnan avulla kehittää kehonhahmotusta, havaintomotoriikkaa ja motorisia taitoja ja sitä kautta tukea hyvän kehokuvan ja myönteisen minäkuvan kehittymistä. Yksi keskeinen tavoite on luoda tuokio, jossa lapset saavat irtaantua hektisestä arjesta rentoutuen, vapautuen ja virkistyen.

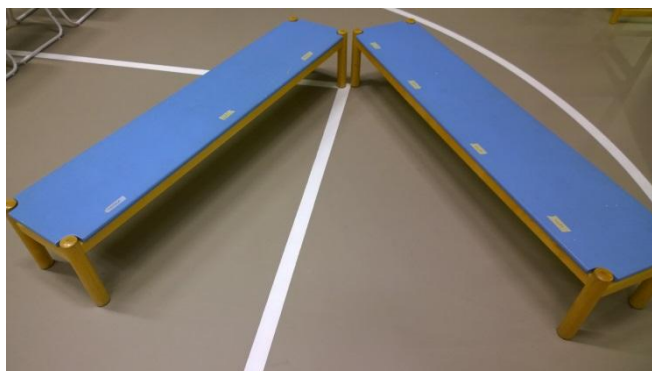
Tuokioissa käytettävän musiikin oli tarkoitus olla elävää klassista musiikkia. Alkuperäinen suunnitelmani oli, että olisin muodostanut tuokioihin vakituisen soitinkokoonpanon, johon olisi mahdollisesti kuulunut pianisti ja muutama muu muusikko, esimerkiksi jousisoittaja ja puhallinsoittaja. Ajatuksenani oli myös se, että mahdollisuuksien mukaan tuokioissa voisi käyttää musiikin toteutukseen ja säestystehtäviin esikoulun omaa henkilökuntaa. Vierailevien kokoonpanojen tarkoituksena oli soittaa heidän ohjelmistossaan olevaa musiikkia, improvisoida sekä säestää lastenlauluja.

Musiikin tarkoitus oli seurata lasten liikkumista ja jäljitellä sitä, sekä lasten oli seurattava musiikkia ja liikkua esimerkiksi musiikin karaktääriin, tempon tai voimakkuuden mukaan. Tuokioiden liikunnan tavoitteena oli olla monipuolista ja lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevaa toimintaa, jonka tarkoituksena oli luoda lapsille positiivinen suhde liikkumiseen ja kasvattaa heidän motivaatiotaan liikuntaa kohtaan.

Aiheeni tutkiminen pohjautui havainnointiin ja teoreettiseen aineekseen tutustumiseen. Pajan loputtua tarkoituksena oli haastatella esikoulun henkilökuntaa ja lapsia sekä selvittää esikoulun henkilökunnan mielipiteitä pajasta. Teoreettisena tietoaimeksena käytin kirjallisuutta ja tutkimuksia, jotka käsittelevät muun muassa lapsen kehitystä, musiikkipedagogiikkaa, liikuntaa ja varhaiskasvatusta.

Ennen kuin aloin ohjaamaan musiikki- ja liikuntapajoja, tein pajojen tuntisuunnitelmarungon, jonka mukaan jokainen pajatuokio eteni. (LIITE 1). Hioimme ja kehitimme tuntisuunnitelmia yhdessä opinnäytetyöni taiteellisen ohjaajan Annukka Knuuttilan kanssa.

Tuntirakenne oli aina sama. Tuokion alussa istuimme kahdelle vinossa olevalle penkille (KUVA 1) aloittamaan tuokiota jokaisen paikalla olevan lapsen läsnäolomerkinnällä ja lapsen henkilökohtaisella tervehtimisellä sekä rytmikone-harjoituksella. Penkit olivat aloituksessa vinossa, jotta lapsilla olisi näköyhteys minuun ja lähes jokaiseen ryhmäläiseen. Penkeillä istuminen oli selkeä konkreettinen merkki tuokion aloituksesta ja siitä, että aloituksessa on pysyttävä omalla paikallaan. Rytmikone-harjoituksessa aloimme yhdessä taputtaa selkeää rytmiä, johon jokainen lapsi ja läsnä oleva aikuinen sai vuorollaan sanoa ensin oman nimensä, jonka muut toistivat yhdessä. Tuokioissa mukana olleet muusikot ja havainnoitsijat osallistuivat alkuun jokaisella tunnilla. Tunnin alussa lauloimme myös lämmittelylauluksi *Ylös ja alas*-laulun (Alho ym. 1995, .), jota varioin tunnin teeman mukaan. Laulun melodia oli aina sama, mutta liikkeet ja sanat vaihtuivat tunnin teeman mukaan. Tuokion aloituksen tavoitteena oli tuokioon virittäytyminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen, kehon lämmittely, luovuus, rytmin luominen, ylläpitäminen ja tekeminen kehosoittimilla.

Kuva 1. Penkit tuokion aloituksessa. (Kuvaaja: Sonja Koistinen)

Toiminnallinen osuus alkoi yleensä niin, että lapset pääsivät tilaan liikkumaan joko yksitellen omalla vuorollaan esimerkiksi jostain äänimerkistä tai he pääsivät tilaan yhtä aikaa suullisen ohjeen myötä. Toiminnallinen osuus sisälsi erilaisia liikunta-, soitto-, laulu- ja ryhmäharjoitteita, jotka muodostuivat laulusta, soitosta ja liikkeestä. Harjoitteiden tarkoituksena oli kehittää ja tukea lapsen perusliikuntaa, koordinaatiota, kehonhahmotusta, havaintomotoriikkaa, hienomotoriikkaa, sosiaalisuutta, luovuutta ja musiikillisia perustaitoja. Toiminnallisessa osuudessa muusikot soittivat esimerkiksi lastenlauluja, vapaata improa sekä klassista musiikkia ja lapset pääsivät soittamaan, laulamaan ja liikkumaan elävän musiikin säestäessä.

Tuokion lopetukseen sisältyivät venyttelyt ja loppurauhoittuminen paikallaan. Muusikot näyttivät lapsille kuinka heidän soittimensa voisivat venytellä ja lapset matkivat liikettä tai jäljittelivät liikkeellään soitinten ääniefektejä. Tämän jälkeen oli loppurauhoittuminen ja -rentoutuminen paikallaan pysyen, jolloin muusikot soittivat tai lauloivat konsertin omaisesti pienen kappaleen.

Tuokion lopetuksessa tavoitteena oli rentoutuminen ja rauhoittuminen sekä musiikin kuuntelu paikallaan.

Musiikki- ja liikuntapajassa käytetyt työtavat olivat liikkuminen, laulaminen, soittaminen, rytmittelyt, improaminen, tanssiminen, loruttelu, tarinan kerronta ja musiikin kuuntelu. Erilaiset harjoitteet olivat perinteisiä lasten liikuntaleikkejä, joita saatoin varioida aiheeseen sopiviksi, musiikkileikkikoulussa käytettäviä harjoitteita (niihin sain ideoita opinnäytetyöni taiteelliselta ohjaajalta Annukka Knuutilalta sekä muiltakin Kuopion konservatorion varhaisiän musiikinopettajilta) ja osa harjoitteista oli minun kehittämiäni.

4.3 Ensimmäinen tunti

Ensimmäisen tunnin teemana oli väri. Tunnilla tehdyt harjoitteet ja esimerkiksi laulut pohjautuivat väreihin. Koin, että väriteemalla oli helppo rakentaa mielenkiintoinen ja kantava runko tuntiin. Väri myös stimuloi lasten näköaistia ja mielestäni väri oli helppo ja kaikkien ymmärrettävissä oleva aihe. Mukanani ensimmäisellä tunnilla muusikkona oli haitaristi Mari Hiltunen. Tein samanlaiset tunnit haitaristin kanssa niin ryhmille 1a ja 1b kuin myös seuraavalla viikolla ryhmille 2a ja 2b. Tuokion aloitus tapahtui penkeillä istuen, jokaisen lapsen kohtaamisella ja tervehtimisellä sekä musiikki- ja liikuntapajan esittelyllä. Tutustuimme rytmikoneharjoitukseen ja sen tekemiseen. Lauloimme ja leikimme ”Ylös ja alas” laulun, jossa lapset tekivät liikkeitä antamieni ohjeiden mukaan sekä rohkaisin heitä myös laulamaan mukana. Tuokion aloituksen tavoitteena oli sosiaalisten taitojen ja kehonhahmotuksen kehittäminen sekä musiikin elementteihin kuten rytmiin ja melodiaan tutustuminen, laulamiseen rohkaiseminen ja tuokioon virittäytyminen.

Toiminnallinen osuus alkoi tilaan siirtymisellä. Lapset istuivat penkillä ja kuuntelivat ohjeet. Musiikki alkoi soida ja jokainen lapsi sai vuorollaan juosta triangelin merkkiäänestä tilassa ympyrässä olevan väriätkän päälle seisomaan sanomani värin mukaisesti. Tilassa olevat väriätkät olivat vanteen sisässä. Käytimme vannetta tulevassa harjoitteessa, joten näin vanteet olivat jo valmiina tilassa. (KUVA 2) Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää lapsen oman vuoron odotusta, perusliikuntaa, motorisia perustaitoja, havaintomotoriikkaa, reaktionopeutta sekä tutustuttaa heitä musiikkiin ja musiikin elementteihin.

Kuva 2. Vanteet tilassa ja vanteiden sisässä väriätkät. (Kuvaaja: Sonja Koistinen)

Toinen harjoitus oli *Väri laulu* (Ambjornsen 2002, 30). Lauloimme väri laulun ympyrässä haitarin säestäessä. Sanoin värin, jota lapset saivat etsiä omista vaatteistaan. Laulun A-osassa kysyin laulaen "Kenellä on päällä jotain (väriä), jotain (väriä)?" Lopetin laulamisen ja aloimme etsiä lasten vaatteista kyseistä väriä. Sen jälkeen, kun väri oli löydetty, lauloimme vielä yhdessä laulun A- ja B-osat. B-osassa kehoitetaan tekemään tiettyä asiaa: "Sen on vuoro (tehdä jotain), kel on jotain (väriä), jotain (väriä)". Tämän harjoituksen tavoitteena oli musiikkikappaleen muotorakenteeseen (ABA) tutustuminen, laulamiseen rohkaiseminen, kehonhahmotuksen ja motoristen perustaitojen kehittäminen sekä jokaisen lapsen kohtaaminen.

Toiminnallisen osuuden kolmas harjoitus oli vanteen kuljetus tilassa. Lapset saivat pyörittää vannetta lattialla vapaasti tilassa musiikin soidessa. Kun he kuulivat triangelista merkkiäänä, tuli heidän pujottaa kolme kertaa itsensä vanteen läpi. Musiikki pysähtyi merkkiäänestä ja lasten tuli pysyä paikallaan siihen saakka, kunnes musiikki alkoi taas soida. Musiikin alkaessa soida, lapset saivat lähteä kuljettamaan vannetta uudestaan. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää motorisia perustaitoja, kehonhahmotusta, hienomotoriikkaa, reagointi- ja keskittymiskykyä, matemaattisia taitoja sekä reagoimista musiikin taukoon.

Seuraava harjoitus oli *Väri-kosketus* -leikki. Erivärisiä lätkkiä oli ympäri salia. Musiikin soidessa lapset saivat liikkua vapaasti tilassa valitsemallaan tavalla. Musiikin loputtua sanoin värin ja kehonosan. Lasten tuli etsiä kyseinen väri tilasta ja asettaa nimetty kehonosa värilätkkään kiinni. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää motorisia perustaitoja, havaintomotoriikkaa, kehonhahmotusta sekä musiikin kuuntelua.

Viimeinen toiminnallinen harjoitus oli *Seuraa johtajaa* -leikki. Teimme jonon, jossa jonon ensimmäinen oli johtaja, joka teki erilaisia liikkeitä, joita muut jonossa olevat matkivat. Jono kulki musiikin soidessa ja johtaja vaihtui haitarin tremolo-efektistä. Jokainen lapsi sai vuorollaan olla johtaja. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää ryhmässä jonoksi järjestäytymistä, oman vuoron odotusta, luovuutta, reagointia tiettyyn musiikkiefektiin, havaintomotoriikkaa, motorisia perustaitoja sekä kehonhahmotusta.

Tuokion lopetuksessa venyttelimme jäljitellen haitarin liikettä. Haitaristi esimerkiksi avasi soittimen täyteen mittaansa ja kokeilimme samaa lasten kanssa käsillämme. Haitaristi teki ääniefektejä ja mietimme yhdessä, kuinka voisimme jäljitellä venytysliikkeillä ääntä. Tavoitteena oli rauhoittuminen, soittimeen lähemmin tutustuminen, luovuus sekä kehonhahmotuksen kehittäminen.

Aivan tuokion loppuksi haitaristi soitti rauhallisen kappaleen, jonka lapset kuuntelivat paikallaan ollen. Tämän tavoitteena oli rauhoittuminen ja rentoutuminen sekä musiikin kuuntelu.

HAVAINNOT

Tuokion aloituksessa oli tärkeää, että jokainen lapsi huomioitiin henkilökohtaisesti nimellä niin tervehtimisessä kuin myös rytmikoneharjoituksessa. Lapset olivat ensimmäisellä tunnilla innoissaan

ja käyttäytyivät hyvin ja kuuliaisesti. Osa lapsista ehkä hieman jännitti, koska he eivät oikein tienneet, mitä tuleva pitää sisällään. Esittelin musiikki- ja liikuntapajan sekä muusikot ja havainnoitsijat, mikä loi tunteen, että kaikki henkilöt kuuluvat tähän tuokioon.

Rytmikoneharjoitukseen tutustuttaessa lähes kaikki lapset löysivät yhteisen rytmien. Ensimmäisellä tunnilla minä sanoin ensiksi jokaisen lapsen nimen, jonka muut sitten toistivat yhdessä. Tarkoitus oli, ettei ensimmäisessä rytmikoneharjoituksessa kukaan lapsista joudu uudessa tilanteessa selviämään rytmien ja nimensä yhdistämisen kanssa yksin. Alkulaulussa lapset hieman ujostelivat laulamista, mutta kehotuksen ja oman esimerkkini myötä melkein kaikki lapset alkoivat laulaa. Kun näytin lauluun kuuluvat liikkeet, lapset tekivät liikkeet reippaasti.

Tilaan siirtyminen tapahtui lasten osalta hienosti. Jokainen malttoi odottaa omaa vuoroaan ja lapset olivat selkeästi innostuneita ja ehkä hieman jännittivätkin oman nimensä kuulemista. Jokainen löysi piirissä olevan värilätkän. Tämän harjoituksen aikana haitarimusiikki soi taustalla reippaana ja kaikki lapset olivat selvästi kiinnostuneita haitarista, esimerkiksi katsoen välillä tarkkaan haitaristia. Värilaulussa lapset etsivät innokkaina eri värejä vaatteistaan ja toimivat laulun ohjeiden mukaan. Tämä oli mielestäni hyvä ja monipuolinen laulu, sisältäen paljon erilaista motoriikkaa kehittävää toimintaa, musiikkikappaleen muotoon tutustumista sekä lasten henkilökohtaista kohtaamista ja huomioimista.

Vanteenkuljetusharjoitus oli riemua herättävää toimintaa. Ohjatessani ryhmää 1a näytin mallia kuinka vannetta kuljetetaan, mutta en muistanut antaa lasten kokeilla vanteen kuljetusta ennen varsinaista harjoitusta. Seuraaville ryhmille muistin näyttää mallia ja lapset saivat kokeilla kuljetusta ennen harjoituksen alkua. Tärkeää oli siis selkeän mallin näyttäminen ja asian harjoittelu ennen varsinaista tehtävää. Tässä harjoituksessa nousi esille lasten erilaiset liikkumistaidot. Vanteen kuljetus oli osalle lapsista haastavaa ja kun vanne tuli pujottaa itsensä yli, eivät kaikki lapset meinanneet osata pujottaa vannetta tai pujotuksessa oli selkeää hitautta ja hahmottamisvaikeutta. Tämä harjoitus yksinkertaisuudessaan oli mielestäni todella hyödyllinen ja tämän harjoituksen kautta huomasin, millaisia motorisia eroavaisuuksia voi löytyä. Harjoituksen jälkeen osa lapsista mainitsi, että heillä on hiki. Harjoitus siis sisälsi kehonhahmotuksen, motoriikan ja peruskunnon kehittämistä.

Väri-kosketus -leikissä lapset tunnistivat värit ja kehonosat hyvin. Harjoitus sai aikaan lapsissa iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun yhdelle värilätkälle täytyi esimerkiksi mahtua neljän lapsen kämmenet. Vaikka lapset saivat liikkua tilassa vapaasti ja valitsemallaan tavalla, noudattivat he hyvin sääntöjä, eivätkä lähteneet harhailemaan tai puuhastelemaan muuta tilassa. Tätä harjoitusta olisi voinut muokata vielä monipuolisemmaksi esimerkiksi niin, että aina kun lapset saivat lähteä uudestaan tilaan liikkumaan, olisi valittu jokin toinen liikkumistyyli.

Seuraa johtajaa -leikissä jonon muodostaminen onnistui yllättävän hyvin ja nopeasti. Itse olin ensimmäiseksi johtajana. Tein erilaisia liikkeitä, joista lapset saattoivat saada ideoita omaan johtajana olemiseen. Johtajan vaihtuminen haitarin tremolo-efektistä tapahtui lähes joka kerta hyvin tarkasti. Lapset malttoivat odottaa omaa vuoroaan hyvin ja johtajan jonon viimeiseksi siirtyminen tremolosta tapahtui nopeasti. Lapset eivät keksineet paljoakaan erilaisia liikkeitä vaan juoksivat

ympyrässä katsoen välillä taakseen, että seuraavathan muut. Harjoitus oli yksinkertainen kuitenkin pitäen sisällään monipuolisesti liikkumista, luovuutta ja musiikkiin reagoimista. Harjoituksessa myös lapset saivat kokea vastuunottamista, kun johdettavana oli muu ryhmä.

Tuokion lopetuksessa venyttely haitarin liikettä jäljitellen oli monen mielestä hauskaa. Lapsia myös ihmetytti haitarin suuri koko ja nappuloiden valtava määrä. Lapset maltoivat venytellä paikallaan ja tekivät venytysliikkeitä reippaasti mukana. Loppurauhoittuminen paikallaan onnistui hyvin ja lapset keskittyivät kuuntelemaan haitarimusiikkia. Oli mielenkiintoista seurata lapsia ja heidän reagointiaan esimerkiksi haitarin äänenvoimakkuuden vaihteluihin. Kun haitaristi soitti kovaa, jokainen lapsi suorastaan tuijotti häntä. Yhdessä ryhmässä tuokion loputtua eräs poika sanoi haitaristille, että olisi kivaa, jos haitaristi tulisi pitämään ihan kokonaisen konsertin, kun niin hienosti soitti.

Tuokion toteutus onnistui kaikille ryhmille hyvin samanlailla. Suuria eroja ei tunneissa ollut, mutta jokainen ryhmä oli huomattavasti erilainen. Minun ryhmänkäsittely- ja ohjaukseni muotoutui jokaisen ryhmän mukaan. Joissain ryhmissä minun piti asettaa tarkat ja tiukat rajat sekä selvittää lapsille mikä on sallittua ja asiallista käytöstä. Koen, että jokaisen ryhmän hallinta oli luontevaa ja helppoa. Lapset käyttäytyivät hyvin kuunnellen ohjeet, neuvot ja myös kiellot.

4.4 Toinen tunti

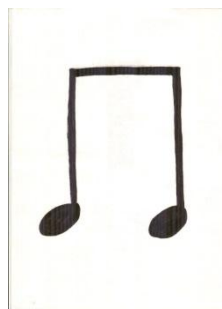
Toisen tunnin aiheena oli rytmi. Valitsin aiheeksi rytmien, koska rytmi on keskeinen asia niin musiikissa kuin myös liikunnassa. Tällä tunnilla perehdyimme rytmien tutustumalla nuotteihin ja niiden aika-arvoihin. Mukanani muusikkoina ryhmille 1a ja 1b olivat alttoviulisti Katariina Kautonen ja pianisti Laura Pulkka ja ryhmille 2a ja 2b muusikkona laulaja-kitaristi Emmi Virtanen. Tunnin rakenne ja harjoitteet molempina viikkoina olivat aivan samanlaiset lukuun ottamatta muusikkojen soittamaa musiikkia.

Tuokion aloitus tapahtui penkeillä istuen jokaisen lapsen läsnäolomerkinnällä sekä lasten tervehtimisellä. Teimme penkeillä istuen rytmikoneharjoituksen ja kyselin myös lapsilta, löytyisikö heiltä omia rytmejä. Kokeilimme myös rytmien löytymistä jaloista, lattiasta tai kasvoilta. Lauloimme ja leikimme alkulaulun, jonka olin varioinut *X-*, *tikkusuora-* ja *löysämakaroni* -versioksi. Tunnilla myöhemmin tehty harjoite sisälsi nämä liikkeet, joten alkulaulun tarkoituksena oli johdattaa lapsia myöhemmin tunnilla esiintyvään aiheeseen. Tuokion aloitus oli samanlainen kuin ensimmäiselläkin kerralla, jotta lapset oppivat asioita syvemmin kertaamalla ja jotta tuokion alun toiminta virittäisi heidät tulevaan.

Toiminnallinen osuus alkoi niin, että esittelin lapsille djembe-rumpua ja sen soittamista. Lapset saivat kokeilla rumpun soittamista ennen varsinaista harjoitusta. Musiikki alkoi soida taustalla ja jokainen lapsi sai vuorollaan juosta tilaan soittamaan rumpua merkistä. Merkkinä oli sateenvarjo. Annoin ohjeet, joissa kerroin, että kun sateenvarjo aukeaa, mainitsemani lapsi saa juosta rumpun luokse ja soittaa sitä sen ajan kunnes suljen sateenvarjon. Sateenvarjon suljeuduttua lapsen on palattava penkille takaisin istumaan. Tämän harjoitteen tarkoituksena oli kehittää perusliikuntaa,

havaintokykyä, luovuutta, yhdessä soittamista, silmän ja käden yhteistyötä, havaintomotoriikkaa sekä tutustuttaa heitä djembe-rummun soittamiseen.

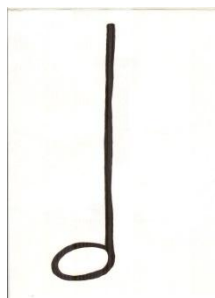
Seuraavassa toiminnallisessa harjoituksessa tutustuimme rytmiin liikkeen keinoin. Esittelin lapsille rytmikortit (KUVA 3), joissa oli puolinuotin-, neljäsosanuotin- ja kahdeksasosanuotinkuvat. Kerroin, että puolinuottia näyttäessäni lapset liikkuvat isoilla pitkillä askeleilla, neljäsosanuotin aikana normaaleilla kävelyaskeleilla ja kahdeksasosanuotin aikana liikutaan pienemmillä kipitysaskeleilla. Kysyimme myös muusikoilta, miltä kyseiset rytmit kuulostaisivat muusikoiden soittamina. Muusikot soittivat kolme erilaista asteikkoa ja jokaisessa asteikossa käyttäen näitä eri rytmejä. Tutustuimme rytmeihin lasten kanssa myös käsillä taputtaen. Musiikki alkoi soida ja lapset saivat liikkua tilassa vapaasti. Kun näytin tiettyä rytmikorttia, tuli lasten muuttaa liikkeensä vauhtia ja liikkumistyyliä rytmikortin mukaiseksi. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää lasten rytmitajua, perusliikuntaa, perusmotoriikkaa ja havaintomotoriikkaa sekä tutustuttaa heitä musiikkiin, musiikin rytmiin sekä musiikinteorian perusteisiin.

Kahdeksasosanuotti eli kipitysaskel.

Neljäsosanuotti eli normaali kävelyaskel.

Puolinuotti eli pitkä askel.

Kuva 3. Rytmikortit. (Tekijä: Sonja Koistinen)

Kolmas harjoitus toiminnallisessa osuudessa oli *X-*, *tikkusuora-* ja *löysä makaroni* -leikki. Harjoituksessa oli tarkoituksena tehdä liikkeet X eli seisominen x-asennossa, Tikkusuora eli seisominen suorana kädet vartalon vieressä sekä löysä makaroni, jossa lapset saivat täysin rentoina mennä lyttyyn tai jopa lattialle makaamaan. Annoin ohjeet, joissa kerroin, että yksi rumpun lyönti tarkoittaa X-asentoa, kaksi rumpunlyöntiä tikkusuora-asentoa ja kolme rumpunlyöntiä löysä makaroni-asentoa. Musiikki alkoi soida ja lapset saivat liikkua tilassa vapaasti valitsemallaan tyylillä. Kun löin rumpua tietyn verran, lapset tekivät liikkeet rumpun lyöntimäärän mukaan. Musiikki pysähtyi aina liikkeen tekemisajaksi ja kun musiikki jatkui, saivat lapset lähteä tilaan uudestaan liikkumaan. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, kehonhahmotusta, matemaattisiin elementteihin reagoimista, reagoitakykyä sekä kehonhallintaa.

Viimeinen toiminnallinen harjoitus oli *Seuraa johtaa* -leikki, tällä kertaa marakassien kanssa. Esittelin lapsille marakassit ja loruttelimme ja teimme liikkeitä marakassien kanssa ennen harjoituksen alkamista. Jokainen lapsi sai vuorollaan olla leikissä johtaja, joka näytti jonon ensimmäisenä liikkeitä ja esimerkiksi erilaisia rytmejä tai soittotyylejä marakassilla. Musiikki soi jonon liikkua ja johtaja vaihtui tremolo-efektistä. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää oman vuoron odottamista,

jonon muodostamista, tiettyyn musiikkiefektiin reagoimista, perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, kehonhahmotusta ja hienomotoriikkaa sekä rohkaista lapsia luovuuteen liikkumisessa ja soittamisessa.

Tuokion lopetuksessa kysyimme muusikoilta kuinka heidän soittimensa voisivat venytellä. Alttoviulisti soitti esimerkiksi glissandon ylöspäin, jolloin venyttelimme käsiä ylös kurkottamalla. Kun alttoviulisti soitti glissandon alaspäin, kurkotimme käsillä lattiaa kohti. Myös pianisti teki erilaisia efektejä soittimellaan ja kokeilimme erilaisia liikkeitä jäljitellen efektejä. Tässä tavoitteena oli rauhoittuminen, kehonhahmotuksen kehittäminen, soittimiin tutustuminen sekä luovuuden kehittäminen.

Lopuksi muusikot esittivät pienet rauhalliset musiikkiesitykset, joiden aikana lapset saivat rentoutua paikallaan. Tavoitteena oli musiikinkuuntelun kehittäminen, rentoutuminen ja rauhoittuminen paikallaan ollen.

HAVAINNOT

Tuokion samanlainen aloitus kuin ensimmäisellä kerralla oli toimiva, hyvä ja selkeä. Lapset tiesivät jo mitä pajatuokio pitää sisällään ja mielestäni lapset olivat rennompia toisella tapaamiskerralla. Lapset myös kokeilivat rajoja aivan erilailla kuin ensimmäisellä kerralla. Rytmikoneharjoitus sujui hyvin nytkin, mutta yksittäiset lapset kokeilivat jo tässä vaiheessa rajoja esimerkiksi pelleilemällä nimensä kanssa. Yksi poika itki tunnin alussa jotain ennen tuntia sattunutta asiaa. Pojan itku kuitenkin unohtui, kun aloimme etsiä rytmejä ennen rytmikoneharjoitusta. Rytmien etsiminen eri kehonosista oli lapsista hauskaa ja lapset etsivät rytmejä reippaasti ja innokkaina. Alkulaulua laulaessa osa lapsista testailli rajoja esimerkiksi niin, että eivät laulaneet ja tehneet liikkeitä tai kommentoivat epäolennaisia asioita laulun aikana. Tässä tilanteessa olin lapsille aika tiukka käskien kaikkien osallistua lauluun ja liikkeisiin sekä mainitsin epäolennaisten asioiden olevan musiikki- ja liikuntapajaan kuulumattomia asioita.

Toiminnallisessa osuudessa djembe-rummun soitossa oli mielenkiintoista nähdä lasten erilaiset lähestymistavat soittimeen. Osa lapsista soitti taustalla soivan musiikin rytmissä hyvin tarkasti, osa hakkasi rumpua niin kovaa, että jouduin mainitsemaan voiman käytöstä ja muutama lapsi kokeili soittaa rumpua eri kehonosilla. Yksi lapsi kokeili rummunsoittoa päällään ja toinen jalallaan. Tässä harjoituksessa kannustukseni oli tärkeää, sillä osa lapsista ei meinannut uskaltaa oikein soittaa rumpua. Oli myös tärkeää antaa lasten soittaa luovasti ja omalla tyyllillään.

Seuraavassa harjoituksessa, jossa tutustuttiin rytmikortteihin, rytmинуotteja näyttäessäni lapset olivat hyvin kiinnostuneita rytmeistä. Osa lapsista tunnisti rytmit jo tarkasti. Kun kuuntelimme muusikoiden soittamat asteikot, lapset kokeilivat jaloillaan rytmien nopeuksia ja lapsista oli mielenkiintoista kuulla rytmit soitettuina. Varsinainen harjoitus onnistui hyvin ja lapset muistivat rytmit hyvin. Uskon, että useat lapsista oppivat nämä musiikin perusrytmit kuvan, kuulemisen ja liikkeen kautta.

X-, tikkusuora- ja löysä makaroni -leikki oli mielestäni hyvin toimiva harjoitus. Tässä harjoitteessa lapset pääsivät purkamaan energiaa, kun liikkeet vaihtuivat tiiviiseen tahtiin. Lapset muistivat myös hienosti rummun lyöntien määrän mukaan tehtävät liikkeet. Tässä harjoitteessa osa lapsista meinasi jäädä lattialle makoilemaan *löysä makaroni* -liikkeen myötä, joten jouduin useaan otteeseen kehottamaan heitä takaisin liikkumaan. Lapset olivat harjoituksen jälkeen hengästyneitä ja hyvällä tavalla uupuneita.

Seuraa johtajaa -leikki onnistui tälläkin kerralla hyvin. Jono muodostui nopeasti. Loruttelimme ja soitimme marakassien kanssa ennen varsinaista harjoitusta ja *Seuraa johtajaa* -leikissä huomasin, että osa lapsista käytti lorun yhteydessä soitettuja ja tehtyjä liikkeitä. Lapset keksivät liikkeitä ja soittotyylejä rohkeammin kuin ensimmäisellä tapaamiskerralla. Harjoitus oli tälläkin kerralla lapsista hauskaa ja vapaampi liikkeiden luominen herätti kaikissa lapsissa hilpeyttä.

Tuokion lopetuksessa lapset saivat itsekin keksiä venytysliikkeitä ja osalta niitä löytyi monipuolisesti. Lapset kuuntelivat loppukappaleet hyvin paikallaan pysyen, mutta tällä kertaa minun piti mainita useammalle lapselle, että kuunnellessa ollaan hiljaa. Kitaristi-laulaja antoi lasten kokeilla kitaraansa ja tästä lapset olivat innoissaan.

Toisella tapaamiskerralla oli huomattavasti enemmän jokaisessa ryhmässä rajojen kokeilua kuin ensimmäisellä kerralla. Yllätyksekseni ryhmän vilkkaimmat lapset, jotka esimerkiksi harjoitteissa eivät noudattaneet kaikkia ohjeita tai kokeilivat minun auktoriteettiani lähes koko ajan, kuuntelivat loppukappaleen paikallaan lähes liikkumatta ja hyvin keskittyneinä.

4.5 Kolmas tunti

Kolmannen tunnin teemana olivat dynamiikan eli äänenvoimakkuuden vaihtelut. Tämän tunnin teema toteutui vain 1a- ja 1b-ryhmille, sillä seuraavan viikon tapaamiskerta oli opiskelijakollegoideni toteuttama musiikkisatu, johon pääsivät kaikki ryhmät. Mukanani muusikkoina olivat huilisti Henna Ustinov, sellisti Annu Piilonen ja pianisti Krista Väisänen.

Tuokio alkoi penkeillä istuen jokaisen lapsen kohtaamisella. Teimme rytmikoneharjoitusta ja lisäksi kysyin jokaiselta rytmikoneen jäseneltä henkilökohtaisesti, millaisia rytmejä heillä voisi olla. Lauloimme ja leikimme alkulaulun ja varioin laulua sanoilla *kovaa ja hiljaa*, jotka liittyivät tunnin aiheeseen. Tavoitteena oli tuokioon virittäytyminen, tuttujen rutiinien ja aikaisemmin opitun kertaus sekä luovuuden kehittäminen rytmikoneharjoituksessa.

Toiminnallinen osuus alkoi tällä kertaa penkeillä istuen. Valitsin vuorollaan kaksi lasta, joista toinen rikkoi ilmaan puhallettuja saippuakuplia ja toinen soitti malletilla xylofonin palaan samaan aikaan, kun saippuakuplia rikkoutui. Musiikki soi taustalla taustamusiikki mielessä, mutta valitsin xylofonin palan niin, että se harmonialtaan sopi taustamusiikkiin. Näin lapsi saattoi saada kokemuksen muusikoiden kanssa yhdessä soittamisesta. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää xylofonia soittaessa keskittymiskykyä, hienomotoriikkaa, silmän ja käden yhteistyötä, tarkkaavaisuutta sekä kaverin

liikkeen mukaan toimimista ja saippuakuplia rikkoessa perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, käden ja silmän yhteistyötä sekä liikkeen nopeutta.

Toinen toiminnallisen osuuden harjoitus oli kertomani tarinan tekeminen käsillä kaverin selkään. Lapset olivat jonossa ja kerroin heille kissa ja hiiri aiheista satua. Havainnoitsijat tekivät esimerkkiliikkeet malleina toistensa selkään. Muusikot soittivat tarinaan sopivia efetejä. Esimerkiksi sellon pizzicato- äänet olivat lumihutaleen ääniä, huilun glissando kuvasi tuulta ja pianon riitasoinnut kissan askelia. Harjoitteen tavoitteena oli kehittää sosiaalisia taitoja, havainto- ja hienomotoriikkaa sekä tarkkojen annettujen mallien seuraamista.

Kolmas harjoitus oli äänen dynamiikan vaihteluiden mukaan liikkuminen. Lapset saivat liikkua tilassa vapaasti ja kun musiikki soi kovaa, he saivat liikkua kovaa vauhtia suurin liikkein. Kun musiikki soi hiljaa, tuli lasten liikkua hiljaa ja pienemmin liikkein. Tässä tarkoituksena oli kehittää perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, musiikin dynaamisiin vaihteluihin reagoimista ja luovuutta sekä tutustuttaa heitä mm. musiikin nyanssi termeihin, kun puhuin kovasta äänestä *fortena* ja hiljaisesta äänestä *pianona*.

Viimeinen toiminnallisen osuuden harjoitus oli piirissä vanteesta vanteeseen kulkeminen ja annettujen ohjeiden noudattaminen. Musiikki soi taustalla ja rummutin djempellä rytmiä, jonka mukaan lasten tuli liikkua lattialla olevissa vanteista toiseen. Kun silitin rumpua, tuli lasten mennä maahan vanteen sisään. Rummun nopeasta rummutuksesta eli tremolosta lasten tuli hyppiä ylös, pysyen lattialla olevan vanteen sisällä. Kun musiikki ja rummutus loppuivat tuli lasten pujottaa vanne itsensä yli. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää lasten perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, kehonhahmotusta, musiikin erilaisiin ääniefekteihin reagoimista sekä annetussa rytmissä liikkumista.

Tuokion lopetus tapahtui venytellen soittimien ääniefektejä jäljitellen sekä loppurauhoittumisella musiikin kuuntelulla, joka tällä kertaa oli sellosolo.

HAVAINNOT

Tuokion aloitus penkeillä istuen oli jo kaikille lapsille tuttu ja selkeä tuokion aloitus. Kävin jokaisen lapsen nimeltään läpi ja merkitsin listaan läsnä olevat. Oli mielenkiintoista ja tärkeää huomata, kuinka tällainen aloitus, jossa lapset mainitaan nimeltä ja kohdataan henkilökohtaisella tervehtimisellä, vaikuttaa lapsiin positiivisesti. Kaikilta lapsilta sain vastaukseksi hymyn ja suurimmalta osalta takaisin iloisen tervehtimisen. Mielestäni heti tuokion aloituksessa oli tärkeää luoda jokaiselle lapselle tunne, että he ovat pajassa tärkeitä omina yksilöinä ja tervetulleita.

Aloituslaulu oli kolmannella kerralla lapsille jo selvästi tuttu ja suurin osa lauloi rohkeasti mukana. Kaikki tekivät myös liikkeet reippaasti, mutta myös sääntöjen ja rajojen kokeilua ilmeni heti alkulaulussa. Koen, että sama alkulaulu jokaisen tunnin alussa oli hyvä, sillä lapset oppivat laulun ja sanat ja liikkeet virittivät heidät aina tulevaan tuntiin ja sen toimintaan.

Saippuakupla+xylofoni -harjoitus osoittautui hyväksi, mielenkiintoiseksi ja kehittäväksi harjoitukseksi. Harjoitus sisälsi paljon eri osa-alueita kehittävää toimintaa ja tämä harjoitus toi esiin myös lasten kehityksessä ilmeneviä eroja. Esimerkiksi kaikille lapsille ei ollut helppoa lyödä xylofonin-palaan samalla kuin kaveri sai saippuakuplan rikutuksi. Tässä myös ilmeni lasten erilainen voimankäyttö ja soittimen käsittelytapa. Oli myös mielenkiintoista huomata, että pojat olivat tässä harjoituksessa tyttöjä tarkempia. Pojat seurasivat todella tarkasti kuplien rikkoontumista ja löivät malletilla xylofonin-palaan täsmällisesti. Koen, että pojilla nousi tietynlainen kilpailuvietti ja sen myötä nopeuden ja tarkkuuden yhteistyö oli tasokasta.

Tarinan tekeminen jonossa kaverin selkään osoittautui myös toimivaksi harjoitteeksi. Tässä liikunta oli pientä ja paikallaan tapahtuvaa, mutta lapset jaksoivat kuunnella tarinan ja katsoa esimerkki liikkeitä todella tarkasti. Painotin ennen tarinan aloitusta, että kaveria ei saa kutittaa tai voimaa ei saa käyttää liikaa. Lapset noudattivat ohjeita hyvin ja kuviot käsillä tehtiin selkään, hartioille ja päällele asiallisesti. Mielestäni tämä harjoitus oli hyvä yhdistämään ryhmää ja kehittämään yhteistyötaitoja, hienomotoriikkaa sekä sosiaalisuutta.

Äänen dynamiikan vaihteluiden mukaan liikkuminen onnistui lapsilta hyvin. He kuuntelivat tarkasti musiikkia ja varsinkin voimakkaaseen musiikkiin nopean ison liikkeen tekeminen oli mieleistä. Usealla lapsella meinasi jäädä nopea vauhdikas liike päälle, joten jouduin lähes aina kehottamaan ja muistuttamaan lapsia liikkumaan hitaasti ja hiljaa musiikin soidessa hiljaisena. Tällainen harjoitus, jossa oli paljon vauhtia ja liikettä, oli selkeästi lasten mieleen. Kun lapset liikkuvat vauhdikkaasti, oli ilo ja riemu selkeästi havaittavissa. Esikouluikäisten kanssa vauhdikas liikkuminen oli myös yllättävän turvallista, eikä yhteen törmäyksiä sattunut missään ryhmässä.

Piirissä vanteesta vanteeseen kulkeminen sujui lapsilta hyvin ja he reagoivat djempen eri ääniefekteihin nopeasti ja muistivat tarkasti, mitä liikettä mikäkin efekti tarkoitti. Osa lapsista liikkui rummuttamani rytmin mukaan, mutta suurin osa liikkui eri rytmissä. En vaatinut tarkemmin rytmistä kulkemista, mutta jos musiikki- ja liikuntapajaa olisi ollut pidempi jakso ja useampia tuokioita, olisi tulevilla kerroilla voinut harjoittaa tarkempaa rytmin mukaan liikkumista.

Venyttelyissä lapset esittivät jo omia venyttelyliikkeitään reippaammin kuin aikaisemmilla kerroilla. Tämä oli mielestäni hyvä merkki siitä, että lapset alkoivat luottaa minuun ja ilmaisivat ja näyttivät omia ideoitaan rohkeammin kuin edellisillä kerroilla. Lapset kuuntelivat sellosoolon rauhallisina paikallaan ja minusta tuntui, että sello teki vaikutuksen moneen lapseen. Olisin voinut kehittää vielä tätä lopun konsertinomaista esitystä niin, että olisin kertonut jotain aina lopputeoksesta. Kun sellisti soitti Bachin soolosellosarjoista yhden osan, olisin voinut kertoa lapsille hieman Bachista ja hänen musiikilleen tyypillisistä ominaisuuksista, joita lapset olisivat voineet kuulla soitosta. Olisimme myös voineet keskustella mielikuvista, joita lapsille syntyi kuulemastaan musiikista.

Neljäs tunti oli musiikkisatu. Musiikkisatu oli opiskelijakollegoideni Laura Kännisen ja Aino-Reeta Hyvösen opinnäytetyö ja he vastasivat tuokion tuntisuunnitelmasta, musiikin toteutuksesta sekä tuokion pedagogisesta ja taiteellisesta ohjauksesta. Musiikkisadussa mukana kertojana sekä laulajana toimi Johanna Nylund ja muusikkoina Laura Känninen viulistina, Annu Piilonen sellistinä ja Aino-Reeta Hyvösen pianistina.

Lapset pääsivät tuokioon poikkeuksellisesti kahdessa 10-15 hengen ryhmässä ja tuokion aloitus poikkesi muista tuokiosta niin, että lapset menivät salin keskelle istumaan. Muusikot ja kertoja olivat salin etuosassa esiintymässä ja lapset saivat seurata tarinaa paikallaan sekä osallistua satuun myös liikkuen ja laulaen tarinan eri kohdissa. Kertoja alkoi kertoa tarinaa *Rumasta ankanpoikasesta* ja musiikki säesti tarinan kulkua. Lisänä kerronnassa oli maalaukset, jotka kuvasivat tarinan kulkua. Sadun aikana lapset saivat osallistua satuun mm. liikkuen jäljitellen ankan liikkeitä, laulaen ja liikkuen *Bingo-kissa* -laulussa sekä tehden erilaisia liikkeitä käsillään esimerkiksi jäljitellen lumisadetta.

Känninen ja Hyvönen kertoivat opinnäytetyönsä tavoitteena olevan laadukkaan lastenkulttuurin tuominen Kuopion kaupungin päiväkoteihin ja musiikkisadun tavoitteena klassisen musiikin kuuntelun, tarinan kerronnan ja kuvien yhdistämisen. (Hyvönen & Känninen, 2014).

HAVAINNOT

Minusta oli hienoa saada tämä opinnäytetyö osaksi oman opinnäytetyöni musiikki- ja liikuntapajaa. Musiikkisatu sopi oikein mainiosti pajakokonaisuuteen ja oli ilo saada seurata opiskelijakollegoideni työskentelyä omassa pilottikohteessani. Hyvösen ja Kännisen opinnäytetyö oli suunniteltu hyvin ja toteutus oli tasokasta. Musiikkisatu sisälsi asioita, mitä itse ohjaamieni pajatuokioiden tavoitteet sisälsivät. Hienona lisänä musiikkisadussa olivat maalatut kuvat tarinan kulusta.

Lapset olivat tällä tunnilla innokkaina ja aktiivisina mukana. Tarinan kulku tempaisi lapset mukaan ja monipuolinen toiminta ruokki eri aisteja. Musiikkisadussa tapahtunut toiminta oli lasten motoriikkaa, hienomotoriikkaa, perusliikuntaa, kehonhahmotusta ja havaintomotoriikkaa kehittävää. Monipuolinen ja keskeinen klassisen musiikin ohjelmisto ja lastenlaulut olivat sulautettu hienosti osaksi tarinan kulkua. Tässä pajatuokiossa toteutui moniammatillinen yhteistyö ja itse opin ja sain lisäideoita omaan työskentelyyni musiikkisatua seuratessa.

4.7 Viides tunti

Viides tunti oli hieman erilainen ryhmille 1a ja 1b kuin 2a ja 2b. 1a- ja 1b-ryhmien tunnilla mukana olivat muusikkoina huilisti Henna Ustinov ja huilisti Nanne Immonen. Ryhmien 2a ja 2b tunneilla oli laulaja Salla Lehtinen ja kitaristi-laulaja Risto Eskola. Molempien tuntien aiheena oli eri korkeustasoihin tutustuminen, mutta muutamat harjoitteet olivat erilaisia.

Tuokion aloitus tapahtui penkeillä istuen tervehtimisillä, muusikoiden esittelyllä ja rytmikoneharjoituksella. Rytmikoneessa jokainen lapsi sai näyttää oman rytmin nimensä mukaan. Varioin alkulaulua tunnilla myöhemmin tulevan harjoitteen mukaan, eli laulussa laulettiin ja leikittiin ylä-, keski- ja alatasoon mukaan. Tavoitteena oli tuokioon virittäytyminen, aikaisemmilta kerroilta tutun asian kertaaminen sekä luovuuden ja uskalluksen kehittäminen.

Ensimmäinen harjoitus toiminnallisessa osuudessa oli patsasleikki. Jokainen lapsi pääsi vuorollaan tilaan vapaasti liikkumaan rummunlyönnistä. Kun kaikki lapset olivat tilassa liikkeessä, tuli heidän tehdä patsas paikallaan rummun lyöntimäärän mukaan. Yksi rummunlyönti tarkoitti, että patsas tehdään ylätasoon, kaksi lyöntiä tarkoitti, että patsas tehdään keskitasoon ja kolme rummun lyöntiä tarkoitti, että patsas tehdään alatasoon. Patsaat pysyivät paikallaan niin pitkään, kunnes ne kuulivat rummusta tremolo-äänen. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää luovuutta, perusliikuntaa, havaintomotoriikkaa, kehonhahmotusta, reagoimista matemaattisiin ja musiikillisiin elementteihin sekä keskittymiskyvyn ja tarkkaavaisuuden lisäämistä.

Toinen harjoitus oli pallon heittäminen ympyrässä. Lapset seisoivat ympyrässä selkä piirin keskustaa kohden ja he heittelivät yhtä palloa ympyrässä. Musiikki soi taustalla ja rummutin rummusta rytmiä, jonka mukaan pallon tuli kulkea lapselta toiselle. Kun soitin tremolon, lapsen, jonka käsissä pallo oli tuli, heittää pallo mahdollisimman korkealle ilmaan ja ottaa se kiinni tai hakea se, jos pallo esimerkiksi karkasi. Pallon kiinni saatuaan lapsen tuli laittaa pallo taas kulkemaan piirissä. Tavoitteena tässä harjoituksessa oli kehittää lapsen havaintomotoriikkaa, tarkkuutta, käden ja silmän yhteistyötä, perusliikuntaa, reagoimista tiettyyn efektiin sekä sosiaalisia taitoja.

Toiminnallisen osuuden viimeinen harjoitus 1a- ja 1b-ryhmille oli hernepussin kuljetus ja rummunsoitto. Harjoitus alkoi penkeillä istuen. Jokainen lapsi sai vuorollaan käydä soittamassa tilassa olevaa rumpua, mutta hänen pään päällään oli hernepussi, jonka tuli paikallaan tilaan liikkumisen ja rummunsoiton ajan. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää tasapainoa, kehonhallintaa, keskittymistä, havaintomotoriikkaa ja perusliikkumista.

2a- ja 2b-ryhmille toiminnallisen osuuden viimeinen harjoitus oli kitaristin vetämä *Huugi guugi* -tanssilaulu (Fröbelin palikat 2002, 8). Harjoituksessa kitaristi soitti ja lauloi kappaleen ja näytti esimerkillään kuinka toimia ja tehdä tietyt liikkeet. Tämän harjoituksen tavoitteena oli kehittää luovuutta, tanssimista, uskallusta, kehonhallintaa ja kehonhahmotusta.

Tuokion loppuksi olivat venyttelyt soittimia matkien ja venytysliikkeitä keksien sekä loppurauhoittuminen ja -rentoutuminen paikallaan musiikkia kuunnellen. Venyttelyssä teimme liikkeitä ylä-, keski- ja alatasossa.

HAVAINNOT

Tuokion aloituksessa kysellessäni lapsilta omia rytmejä, löytyi lähes kaikilta lapsilta rytmejä. Muutama lapsi ei keksinyt millään omia rytmejä, joten ehdotin heille rytmejä. En halunnut painostaa

ja pakottaa ketään keksimään rytmiä, vaan annoin niiden tehdä luovasti, joilta rytmi syntyi helposti ja niille joilta rytmiä ei löytynyt kehitin oman rytmin. Alkulaulu sujui viimeisellä tunnilla hyvin kaikissa ryhmissä ja laulu oli tullut kaikille lapsille hyvin tutuksi.

Patsasleikissä lapset muistivat hyvin rummun lyöntien määrän mukaan tehtävät liikkeet. He kuuntelivat tarkasti rummunlyöntejä ja tekivät patsaita monipuolisesti. Jokainen lapsi keksi patsaalleen eri asentoja. Pallon heittäly ympyrässä oli lapsista hauskaa ja se onnistui kaikilta hyvin. Kun pallo tulee heittää merkkiäänestä ilmaan, ilmeni myös tässä kohtaa lasten erilaiset motoriset tasot. Osa lapsista sai pallon tarkasti kiinni, mutta suurimmalta osalta lapsista pallo karkasi tilaan. Lapsista oli kuitenkin riemukasta juosta hakemaan pallo. Tässä tavoiteena ei ollut se, että lapset saavat heitettyään pallon kiinni. Lapset myös kuuntelivat tarkasti, milloin pallo tulee heittää.

Rummunsoitto hernepusi pään päällä oli jo aika vaativa harjoitus. Hernepusi putosi pään päältä lähes kaikilta lapsilta, mutta harjoitus oli mielestäni silti hyvin kehittävä. Lasten tuli keskittyä liikeeseensä ja tasapainon säilyttämiseen. Monella hernepusi pysyi pään päällä liikkumisen ajan, mutta soittaessa hernepusi putosi. Mielestäni oli hyvä merkki, että hernepusi putosi rummuttaessa. Se oli osoitus siitä, että lapset alkoivat liikkua luontaisellaan tavalla soittaessaan.

Huugi guugi -tanssilaulu oli riemua herättävä harjoitus. Kitaristi-laulaja toteutti harjoitteen todella hienosti ja kaikki lapset uskaltoutuivat tekemään liikkeet ja tanssimaan. Tässä harjoituksessa lapset saivat toteuttaa itseään ja liikkeitään. Omasta mielestäni oli kiinnostavaa huomata, miten varsinkin pojat heittäytyivät tanssimaan hyvin rohkeasti.

Loppuvenyttelyt sujuivat hyvin ja lapset venyttelivät reippaasti mukana. Loppurauhoittuminen tapahtui hienosti paikallaan kuunnellen. Koen, että lapset olivat oppineet edeltäviltä kerroilta sen, että loppukappaleen aikana ei puhuta tai liikuta vaan kuunnellaan kappale hiljaa paikallaan kunnioittaen muusikoiden esiintymistä.

4.8 Yhteenveto havainnoista

Pajatuokiot onnistuivat mielestäni hyvin. Kaikki harjoitteet saatiin tehtyä niin kuin ne olin suunnitellut ja lapset käyttäytyivät pääsääntöisesti todella hienosti ja noudattivat ohjeita. Uskon, että esikouluympäristö ja esikoulun säännöt kantoivat myös pajatuokiossa. Itselläni oli tietyt tiukat säännöt ja rajat ohjauksessa, mutta rajojen sisällä vapautta lasten toiminnassa.

Mieleeni ei jäänyt mitään negatiivista tai epäonnistumisen tunnetta pajan toteutuksesta. Yhteistyö muusikoiden kanssa oli luontevaa ja muusikot vastasivat musiikin toteuttamisesta vastuullisesti ja tasokkaasti. Esikoulun henkilökunnasta oli pajatuokioissa aina joku paikalla, mutta eri henkilöiden erilainen osallistuminen vaikutti selvästi lapsiin. Jos henkilökunnan henkilö osallistui pajatuokiossa aktiivisesti ja otti vastuuta myös ryhmän ohjaamisesta, lapset olivat huomattavasti kuuliaisempia ja noudattivat ohjeita paremmin kuin silloin, jos henkilökunnan henkilö osallistui pajatuokioon

passiivisesti sivusta seuraten. Silloin lapset kokeilivat auktoriteettiani erilailla ja pedagoginen vastuu ja ryhmänhallinta vastuu jäivät täysin minulle.

Koen, että lyhyenkin pilotin aikana lapset kehittivät. Esimerkiksi rytmikoneharjoitus sujui joka kerta jouhevammin ja lasten oli helpompi löytää yhteinen rytmi. Myös erilaisiin asioihin, kuten ääniefekteihin tai tiettyyn lyöntimäärään reagoiminen kehittyi joka kerta tarkemmaksi ja nopeammaksi. Harjoitteet olivat hyvin yksinkertaisia ja helposti toteutettavia, ja koen, että se oli hyvä asia. Varioin samoja harjoitteita tunnin teeman mukaan ja mielestäni harjoitteet olivat toimivia. Myös pajatuokion aina samana toistunut runko oli hyvä ja selkeä rutiini lapsille. Uskon sen vaikuttaneen mm. positiivisesti ryhmänhallintaan, kun lapset tiesivät mitä tuokio pitää sisällään ja he pystyivät selkeästi hahmottamaan tuokion aloituksen, toiminnallisen osuuden ja lopetuksen.

Musiikin ja liikunnan yhdistäminen toteutui pajan jokaisessa harjoitteessa ja niiden yhdistäminen tuntui yllättävän helpolta. Osa harjoitteista oli hyvin yksinkertaisia ja helposti toteutettavissa olevia ja osa harjoitteista vaatii suurempaa paneutumista. Koen, että esikouluikäiset lapset olivat oikein sopiva ikäryhmä tieto- ja taitotasoltaan musiikin ja liikunnan yhdistämisen kokeilussa.

5 LOPUKSI

Opinnäytetyötä tehdessäni opin laajasti asioita liittyen varhaiskasvatukseen, liikuntaan ja musiikkiin. Käsittelemieni asioiden kokeilu käytännössä ja niihin syventyminen raporttiosuudessa mahdollistivat asioihin syvällisen paneutumisen ja käytännön sekä teorian ymmärtämisen. Musiikin ja liikunnan yhdistäminen toimi todella hyvin. Lasten luontaisen toimintatavan eli liikkumisen hyödyntäminen pajassa oli toimivaa, luonnollista ja tärkeää. Minusta oli vapauttavaa kertoa jokaisella tunnilla lapsille, että he saavat nyt liikkua ja mennä tilassa antamieni ohjeiden mukaan. Kun lapset saivat liikkua ja toteuttaa lähes kaikki harjoitteet liikkeessä, koin että heidän mielenkiintonsa säilyi läpi pilotin. Koin, että pajan toteutus oli hyödyllinen ja tärkeä niin minulle kuin myös pilottikohteelle.

Unohdin tutkimussuunnitelmassa määrittää ryhmän koon, jolloin minulle selvisi käytännön suunnitteluvaiheessa, että esikoululaisia olisi tulossa pajaan n. 30. Lasten suuri määrä ei kuitenkaan koitunut ongelmaksi. Ryhmäkoon määrittelyn unohdus mahdollisti sen, että tavoitin kaikki esikoulun lapset, myös sellaiset joilla ei välttämättä ole kiinnostusta musiikki- tai liikuntaharrastukseen tai ei ole kokemusta harrastustoiminnasta. Esikoululaisten määrä pakotti minua muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmia, mutta koin tärkeäksi, että sain kohdata esikoulun jokaisen lapsen ilman minkäänlaista valikointia. Kohtasin suuren joukon erilaisia lapsia ja sain tilaisuuden nähdä, millainen nykypäivän lasten tilanne on. Koen tämän suureksi rikkaudeksi. Lasten suuri määrä myös avasi silmäni sille, että tällaiselle pajatoiminnalle, joka tapahtuu osana lasten hoito- tai esikoulupäivää, on suuri tarve.

Musiikki- ja liikuntapajan loputtua kävimme esikoulun lastentarhanopettaja Sari Naukkarisen (2014) kanssa loppukeskustelun. Naukkarinen kertoi omia ja muun henkilökunnan kokemuksia pajasta. Palautekeskustelussa esille nousseita asioita olivat pajatuokioiden laadukkuus, lapsen kehitystä tukeva toiminta, lasten positiivinen ja innokas suhtautuminen pajaan, henkilökunnan pedagogisten lisäideoiden saaminen, henkilökunnan virkistyminen esimerkiksi elävästä musiikista sekä henkilökunnan rooli pajatoiminnassa. Palaute ja henkilökunnan kokemukset ja käsitykset pajasta olivat positiivisia. Heidän mukaan tällainen toiminta on lapsen kehitystä tukevaa ja pitkällä aikavälillä tuloksia olisi varmasti havaittavissa.

Esikoulun henkilökunta koki musiikki- ja liikuntapajatuokiot laadukkaiksi, hyvin suunnitelluiksi ja toteutetuksi sekä minun ohjaukseni selkeäksi ja ryhmänhallintani hyväksi. He kertoivat, että kokivat pajatuokioiden ilmapiirin iloisena ja positiivisena. Lapset tulivat innokkaina pajatuokioihin ja poistuivat pajatuokioista iloisina. Pajan ajankohta eli iltapäivä oli toimiva. Lapset saivat purkaa energiaansa pajassa liikkumalla, jolloin lasten turha haahuilu jäi pois pajailtapäivinä. Ongelmaksi henkilökunta koki oman osuutensa ja osallistumisensa pajatuokioihin. Takuulla-hankkeen pilottien työparitoiminnassa pilottikohteesta tulee yksi henkilökunnan jäsen kulttuurialan ammattilaisen työpariksi. Kulttuurialan ammattilainen kouluttaa henkilökuntaa yhteistyöllä ja työparitoiminnalla, jolloin pilotin loputtua henkilökunta voi jatkaa itsenäisesti pajan ohjausta. Tämä ei kuitenkaan onnistunut minun pilotissani. En saanut vakituista työparia esikoululta. Tähän vaikutti mahdollisesti se, että paja oli iltapäivisin ja henkilökunnan työvuorot vaihtuivat paja-aikaan viikottain. En itse osannut painottaa työparitoiminnan tärkeyttä ennen pajan toteutusta. Työparitoiminta olisi ollut

tärkeää, jotta paja olisi jäänyt pysyväksi osaksi esikoulun arkea. Henkilökunta koki kuitenkin, että he saivat ideoita musiikin ja liikunnan kasvatustehtävissä. He pitivät tärkeänä, että olivat oppineet soittimien luovaa käyttöä. He ymmärsivät sen riittävän, kun soittimista saa jonkinlaista ääntä. Henkilökunta koki pajatuokiot ja niihin sisältyneen elävän musiikin virkistäväksi. He kokivat positiivisena myös sen, että minulla oli pajassa pedagoginen- ja ryhmänhallintavastuu.

Henkilökunnan mukaan, että pajassa tapahtuva toiminta oli esikoululaisia kehittävää ja sopivan haastavaa. Heidän mielestään harjoitteiden ideat olivat yksinkertaisia, mutta mielenkiintoisia. He kokivat harjoitteiden kehittävän monipuolisesti lasten motoriikkaa, hienomotoriikkaa, havaintomotoriikka ja kehonhahmotusta. Heidän mielestä oli tärkeää, että käsittelin harjoitteissa musiikin ja liikkeen rytmiä, mikä mahdollisesti voi edistää lukemaan oppimista. Halusin pajatuokioihin elävää musiikkia, koska koen, että nykyihmiset ovat vieraantuneet elävästä klassisesta musiikista. Elävän musiikin myötä lapset tutustuivat erilaisiin soittimiin ja myös musiikkipedagogiopiskelijakollegani saivat tutustua erilaisiin toimintatapoihin ja työympäristöön. Työntekijät mainitsivat tärkeänä sen, että lapset saivat kuulla tasokasta ja monipuolista klassista musiikkia. Henkilökunta oppi myös, että klassista musiikkia voi käyttää toiminnallisiin asioihin kuten liikuntaan, eikä se ole pelkästään ”nukkumismusiikkia”.

Loppukeskustelussa tuli ilmi, että tuokioden samana toistuva runko oli selkeä lapsille, luoden heille käsityksen tuokion rutiineista. 35 minuutin tuokio koettiin sopivan mittaiseksi. Lasten kiinnostus ja innostus kesti koko tuokion ajan. Ripeästi tapahtuneet vaihdot harjoituksesta toiseen pitivät mielenkiinnon yllä. Myös omasta mielestäni 35 minuuttia oli yllättävän hyvä pituus.

Asia, joka jäi toteuttamatta minun sekä henkilökunnan osalta, oli lasten haastattelu. Haastattelu olisi ollut tärkeää pajan kehittämisen kannalta. Kuitenkin henkilökunnan kertomiset lasten positiivisesta suhtautumisesta pajaan olivat itselleni tärkeää tietoa. Viimeisellä tunnilla eräs lapsi kommentoi olevansa harmissaan kuultuaan pajan loppumisesta. Tällainen kommentti oli itselleni merkittävä, josta voin tulkita pajan olleen hyödyllinen ja mukava kokemus lapsille.

Lasten haastattelun pois jääminen oli osaltani unohtus ja koin ajan olevan rajallinen sen toteuttamiseen. Toki olisin voinut käyttää haastattelun toteutuksessa kahta havainnoitsijaa. Tein opinnäytetyötäni yksin ja huomasin jälkepäin, että en kerennyt toteuttaa kaikkia suunnitelmiani. Pajan suunnittelu, toteutus ja kirjallinen osuus osoittautuivat työlääksi ja vaativaksi prosessiksi, joten tältä kannalta opinnäytetyön tekeminen yhdessä opisielijakollegan kanssa olisi ollut helpompaa. Prosessi kokonaisuudessaan oli yllättävän laaja, enkä pystynyt käsittelemään kaikkia esille nousseita asioita opinnäytetyön laajuudessa työssä. Koen kuitenkin tärkeäksi, että sain tehdä kaiken alusta asti itse, jolloin opin käsittelemäni asiat hyvin. Tärkein oppimani asia oli, että pystyn luomaan tällaista pajatoimintaa, joka on tärkeää, hyödyllistä ja kehittävää niin kohteen lapsille kuin henkilökunnallekin.

Vaikka tein opinnäytetyöni yksin, sain tehdä koko prosessin ajan moniammatillista yhteistyötä. Takuulla-hankkeessa työparitoiminnan lisäksi yhdeksi tavoitteeksi nousee moniammatillinen

yhteistyö ja osaaminen. Yhteistyö toteutui laajasti, kun sain työskennellä pajan toteutus vaiheessa esikoulun henkilökunnan, sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden sekä muusikoiden kanssa. Opin paljon muiden alojen ammattilaisilta ja koen saaneeni heiltä käytännön ideoita, työkaluja ja tärkeää tietoa käsittelemieni aiheisiin.

Opinnäytetyöni on vain pintaraapaisu valitsemaani aiheeseen. Jos olisin keskittynyt päätyökseeni tutkimaan aihetta, olisin pystynyt käsittelemään sitä laajemmin. Tunnin teemat ovat muutamia esimerkkejä. Opeteltavia asioita ja aiheita musiikkiin liittyen liikunnan avulla olisi valtavasti. Opin ymmärtämään instrumenttiopettajana liikunnan tärkeyden lapsen kehitykselle. Opin ja löysin myös liikunnallisia keinoja, joita voin käyttää instrumenttiopetuksessa. Mielestäni liikkuminen, luovuus ja tietynlainen vapaus tulisi yhdistää soitonopiskeluun ja soittamiseen. Opinnäytetyötä tehdessäni minulla kasvoi kiinnostus tutkia liikunta- ja musiikki-aiheita enemmän.

Kirjallista osuutta tehdessäni aloin tuntea suurta kiitollisuutta omia vanhempiani kohtaan. He tarjosivat lapsuudessani ja nuoruudessani erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Sain kokea liikunnan- ja musiikin harrastamisen, joihin myös vanhempani olivat sitoutuneita. Aloin tuntea kiitollisuutta myös päiväkodin, esikoulun ja ala-asteen musiikkikasvatuksesta, joka on ollut suuri innoittaja musiikkisuhteeni syntymiselle. Aloitin instrumenttiopinnot viulunsoitolla vasta 12-vuotiaana, joten musiikkikasvatus jo aiemmin varhaiskasvatuksessa oli suuri väylä ilmaista tunteitani ja käyttää musiikillista luovuuttani. Koen, että tämä musiikin varhaiskasvatus on ollut tärkeä alku musiikkiurallani ja synnyttänyt aidon rakkauden musiikkiä kohtaan. Toivon itsessäni samaa musiikkikasvattajana; tehtäväni on tuoda musiikin ilosanomaa lapsille ja sytyttää heissä kiinnostus ja rakkaus musiikkiin sekä tuoda lasten elämään iloa ja elämyksiä. Koen, että pajassa onnistuin tuomaan iloa ja elämyksiä esikoulun arkeen sekä tutustuttamaan lapsia niin musiikki- kuin liikuntaharrastukseenkin.

Aloin myös pohtia opinnäytetyötä tehdessäni kulttuuriamme ja kasvatustamme. Mietin, että rajoitamme me aikuiset liikaa lapsia heidän tekemisissään ja estääkö rajoituksemme lapsen terveen kehityksen? Tehdessäni opinnäytetyötä ymmärsin ja opin sen, kuinka tärkeää lapselle on saada liikkua. Kiipeily, juokseminen, hyppiminen ja muu tällainen aktiivisuus ovat toimintaa, jota lapsi tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen. Myös itse äitinä huomaan välillä rajoittavani lasta esimerkiksi sanoen: "Älä nyt hypi, olisitko hetken hiljaa rallattamatta, älä juokse, ettet kaadu." Olen tullut tulokseen, että lapset saavat liikkua, leikkiä ja musisoida turvallisten rajojen sisällä. Se on heille luontaista ja tärkeää toimintaa. Useiden tutkimusten valossa ja oman kokemukseni myötä voin siis sanoa: Liikkukaa, leikkikää ja musisoidkaa lapset – se on teidän työtänne!

6 LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

Kirjallisuus

Aaltonen, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2000. Lapsen aika. Toim. Katila, S. & Lukkarinen, I. Juva: WSOY.

Alho, E., Hautsalo, H. & Perkiö, S. 1995. Kuuntelun aika. Juva: WSOY.

Ambjornsen, R. & Doornbos, T. 2002. Kukkuluuruu ja muita muskari-ikäisten lempilauluja- ja leikkejä. Käännös Aho, T. & Kerola, P. Helsinki: WSOY. Alkuperäisjulkaisu 2000.

Fröbelin palikat 2002. Lauletaan ja leikitään 2. Helsinki: Kirjalito.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-paino.

Huisman, T. 2001: Lapsuusajan liikunta ja sen yhteys lapsen terveyteen: Liikuttava lapsuus. Artikkeliteoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lilja-Viherlampi, L-M. 2007. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. "Minunkin sisällä soi!" – musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Ollanranta, R. & Simojoki, M. 1989. Laulan lasten lailla. Musiikin varhaiskasvatuksen opas. Keuruu: Otava.

Ruokonen, I. 2001: Äänimaisemia ja ilmaisun ilo musiikin kielellä. Artikkeliteoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Artikkeliteoksessa Nurmilaakso, M. 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Välimäki, A-L. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino.

Stakes 2005. Oppaita 56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK- kirjat.

Zimmer, R. 2011. Psykomotoriikan käsikirja – teoriaa ja käytäntöä lasten psykomotoriseen tukemiseen. Keuruu: Otava.

www-aineisto

Kuopion konservatorio 2014. Musiikkileikkikoulu. [viitattu 27.10.2014]. Saatavissa:
<http://www.kuopionkonservatorio.fi/musiikkileikkikoulu>

Kuopion konservatorio 2013. Takuulla-hanke. [viitattu 9.12.2013]. Saatavissa:
<http://www.kuopionkonservatorio.fi/takuulla-hanke>

Kuopion konservatorio 2014. Takuulla-hanke. [viitattu 27.5.2014]. Saatavissa:
<http://www.kuopionkonservatorio.fi/takuulla-esittely>

Opetushallitus 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. [viitattu 27.10.2014]. Saatavissa:
http://www.oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:27. [viitattu 22.10.2014]. Saatavissa:
http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Oppaita 2005:17. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. (viitattu 22.10.2014). Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3739.pdf&title=Varhaiskasvatuksen_liikunnan_suosituks_fi.pdf

Muut lähteet

Huttunen, E. & Sinkkonen, J. 4.11.2013: Ylen aamu-tv. Haastattelu. Yle, lähetys 4.11.2013.

Hyvönen, Aino-Reeta 10.12.2014. [Sähköpostiviesti].

Mäkinen, Eeva 14.12.2014. [Sähköpostiviesti].

Naukkariinen, Sari 16.5.2014. Kuopio. [Suullinen tiedonanto].

Savon Sanomat 2013. "Huono motoriiikka vaikeuttaa oppimista". Savon Sanomat 30.10.2013, 4.

7 LIITTEET

Liite 1: Taulukko. Pajan tuntisuunnitelmarunko

Liite 2: Tuntisuunnitelma, 1. tunti

Liite 3: Tuntisuunnitelma, 2. tunti

Liite 4: Tuntisuunnitelma, 3. tunti

Liite 5: Tuntisuunnitelma, 5. tunti

Liite 6: *Ylös ja alas* -laulun nuotti

Liite 7: *Väri laulun* nuotti

Liite 8: *Huugi guugi* -laulun nuotti

TILANNE	TOIMINTA	MUSIIKKI	LIIKUNNALLINEN TAVOITE/ KEHITETTÄVÄ OSA-ALUE	MUUTA
Tuokion aloitus	<ul style="list-style-type: none"> - Tutustuminen, lasten kohtaaminen nimillä - Tuokioon virittäytyminen, alkuverryttely - Rytmittelyä - Pikaisia pyrähdyksiä - Alkulaulu 	<ul style="list-style-type: none"> - Vierailevat muusikot mukana alkutervehdimisissä →muusikot osaksi ryhmää - Musiikki säestää alkulaulua - Musiikki jäljittelee lasten rytmejä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kehon lämmittely/verryttely - Sosiaaliset taidot - Luovuus - Keskittyminen 	
Toiminnallinen osuus	<ul style="list-style-type: none"> - Tilassa liikkuminen - Liikuntaleikkilaulut - Liikkuminen välineiden kanssa - Liikuntaleikit: nopea- ja hidastempoiset - Soittaminen ja laulaminen, kavereiden liikkeen säestys 	<ul style="list-style-type: none"> - Musiikin mukana liikkumista - Musiikki seuraa ja jäljittelee liikettä - Laulut, joiden sanojen mukaan liikutaan - Vapaata musiikkia - Yhdessä soittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Perusliikunta - Koordinaatio - Kehonhahmotus - Havaintomotoriikka - Hienomotoriikka - Fyysinen kestävyys - Dynaamiset ja tempolliset vaihtelut - Luovuus 	
Tuokion lopetus	<ul style="list-style-type: none"> - Loppurauhoittuminen - Loppurentoutus, esimerkiksi patjoilla pötkötellen 	<ul style="list-style-type: none"> - Musiikki rauhallista klassista musiikkia 	<ul style="list-style-type: none"> - Rentoutuminen 	

ENSIMMÄINEN TUNTI

Teema: Väri

Välineet: Vanteet, värilätkät

Soittimet: Yksi triangeli

ALKU

Aloitus penkeillä tai piirissä istuen. Tunnin aluksi ryhmä saapuu tiettyyn sovittuun ja konkreettiseen paikkaan esimerkiksi penkeille istumaan tai piirin lattialle istumaan. Tervehtimiset ja lasten kohtaaminen.

Rytmikoneharjoitus. Taputetaan rytmiä, johon jokainen ryhmäläinen saa vuorollaan sanoa nimensä. Muut toistavat nimen perässä. Jos lapsilla on vaikeutta sanoa oma nimensä rytmiin ja taputtaa samalla, voi opettaja sanoa jokaisen lapsen nimen vuorollaan, jonka lapset toistavat yhdessä. Lasten kanssa voidaan etsiä erilaisia rytmejä esimerkiksi jaloista, käsistä, lattiasta, jne.

Alkulaulu, *Ylös ja alas*. (Liite 6.) Laulun sanojen mukaan liikutaan. Laulua voi varioida erilaisin sanoin, esimerkiksi *Auki ja kiinni, Matalalle ja korkealle*, jne. Liikkeet voi keksiä kuvaamaan sanoja.

Musiikkiesimerkkejä: Alku voidaan toteuttaa ilman säestystä tai instrumenttisäestyksen kanssa.

TILA

Lapset tilaan vanteisiin värilätkän päälle. Tilassa ovat vanteet ympyrässä ja jokaisen vanteen sisässä yksi värilätkä. Lapsi saa lähteä aloituspaikalta (esimerkiksi penkiltä) tilaan merkistä, värilätkän päälle seisomaan annetun värin mukaisesti. Merkinä voi olla soittimen ääni, jokin visuaalinen väline tai esimerkiksi ohjaajan käden nosto ylös. Reipas musiikki voi soida taustalla.

Väri laulu. (Liite 7).

Vanteen kuljetus. Kuljetetaan vannetta tilassa esimerkiksi pyörittämällä vannetta lattiaa pitkin. Musiikki soi taustalla. Kun, ohjaaja antaa merkin (esimerkiksi triangelin ääni) lapset pujottavat vanteen itsensä yli tietyn määrän verran.

Väri-kosketus -leikki. Erivärisiä värilätkkiä on ympäri tilaa. Lapset saavat liikkua tilassa vapaasti ja musiikki soi taustalla. Kun musiikki loppuu, ohjaaja sanoo värin ja kehonosan. Lasten tulee laittaa kyseinen kehonosa annetun värilätkän päälle.

Seuraa johtajaa -leikki. Muodostetaan jono ja jonon ensimmäinen on johtaja. Johtaja näyttää liikkeitä, joita perässä olevat jäljittelevät. Musiikki soi taustalla ja jonon johtaja vaihtuu esimerkiksi tietystä äänimerkistä tai musiikin loppumisesta. Jokainen lapsi on vuorollaan johtaja.

Musiikkiesimerkkejä: Tilassa liikuttaessa musiikki voi olla reipasta, vauhdikasta ja tempoltaan nopeaa. Musiikkina voi käyttää lastenlauluja, instrumentaalikappaleita, klassisen musiikin teosten nopeita osia ja kansanmusiikkia. Musiikin voi soittaa levyltä tai elävänä musiikkina.

LOPETUS

Venyttely. Loppuvenyttelyt, jossa lapsetkin voivat keksiä venytysliikkeitä. Lapsia voi johdatella valitun teeman mukaan esimerkiksi kysellen miten jokin tietty eläin venyttelee. Jos käytössä on soittimia, esimerkiksi piano, kantele tai kitara, voi niistä soittaa yksittäisen äänen tai efektin. Soittimen ääntä voi jäljitellä venytysliikkeellä.

Loppurauhoittuminen. Kuunnellaan paikallaan rauhallista musiikkia. Lapset voivat istua tai maata lattialla ja esimerkiksi valaistusta voi himmentää. Lopuksi voi keskustella siitä, minkälaisia mielikuvia musiikki herätti lapsissa. Opettaja voi kertoa myös musiikista ja säveltäjästä taustatietoa.

Musiikkiesimerkkejä: Rauhallista ja tempoltaan hidasta musiikkia. Musiikkina voi olla lastenlauluja, tuutu- ja kehtolauluja, klassisen musiikin teosten hitaita osia tai esimerkiksi saatavilla olevista soittimista (piano, kantele, kitara) voi soittaa rauhallista melodiaa tai sointukulkua. Myös laulaminen ilman säestystä sopii hyvin rauhoittumiseen. Musiikki voi soida levyltä tai itse toteututtuna.

TOINEN TUNTI

Teema: Rythmi

Välineet: Rytmikortit (Kuva 3), sateenvarjo

Soittimet: Djembe-rumpu, marakassit

ALKU

Aloituspöytä tai piirissä istuen. Tunnin aluksi ryhmä saapuu tiettyyn sovittuun ja konkreettiseen paikkaan. Tervehtimiset ja lasten kohtaaminen.

Rytmikoneharjoitus. Taputetaan rytmiä, johon jokainen ryhmäläinen saa vuorollaan sanoa nimensä. Muut ryhmäläiset toistavat nimen perässä. Jos lapsilla on vaikeutta sanoa oma nimensä rytmiin ja taputtaa samalla, voi opettaja sanoa jokaisen lapsen nimen vuorollaan ja jonka lapset toistavat yhdessä.

Alkulaulu. (Liite 6.) Sanat ja liikkeet varioitu *X, tikkusuora* ja *löysä makarooni* versioon. *X*-asennossa seistaan niin, että vartalo muodostaa *X*-kirjaimen. *Tikkusuora*-asennossa seistaan aivan suorassa kädet vartalon vieressä. *Löysä makarooni*-asennossa saa mennä ihan lyttyyn tai lattialle makaamaan.

Musiikkiesimerkkejä: Alku voidaan toteuttaa ilman säestystä tai instrumenttisäestyksen kanssa.

TILA

Tilassa djembe-rummun soitto. Djembe-rumpu laitetaan tilaan. Lapset saavat juosta tilaan yksitellen soittamaan rumpua merkistä (sateenvarjo). Kun sateenvarjo aukeaa, saa lapsi juosta soittamaan rumpua. Kun sateenvarjo sulkeutuu, lapsi lopettaa soittamisen ja palaa paikalleen istumaan. Reipasta musiikkia taustalla.

Rytmikortit. Esitellään rytmikortit. Puolinuotti on pitkä askel, neljäsosanuotti normaali kävelyaskel ja kahdeksasosanuotti on kipitysaskel. Musiikki (esimerkiksi jokin marssi) soi taustalla ja opettaja näyttää kortteja yhden kerraallaan. Lasten tulee liikkua kortin rytmin mukaan.

X, tikkusuora, löysä makarooni -leikki. Lapset saavat liikkua tilassa vapaasti valitsemallaan tai yhdessä sovitulla tavalla. Kun opettaja lyö rumpuun tietyn määrän verran, lapset tekevät lyöntimäärän mukaisen liikkeen. Esimerkiksi yksi rummunlyönti on *X*-asento, kaksi lyöntiä *tikkusuora*-asento ja kolme lyöntiä *löysä makarooni*-asento.

Seuraa johtajaa -leikki marakassien kanssa. Muodostetaan jono ja jonon ensimmäinen on johtaja. Johtaja näyttää liikkeitä, joita perässä olevat jäljittelevät. Ennen harjoitusta voidaan lorutella marakassien kanssa ja keksiä yhdessä lasten kanssa erilaisia rytmejä, soittotyylejä ja liikkeitä. Musiikki soi taustalla ja jonon johtaja vaihtuu esimerkiksi tietyistä äänimerkistä tai musiikin loppumisesta. Jokainen lapsi on vuorollaan johtaja.

Musiikkiesimerkkejä: Tilassa liikuttaessa musiikki voi olla reipasta, vauhdikasta ja tempoltaan nopeaa. Musiikkina voi käyttää lastenlauluja, instrumentaalikappaleita, klassisen musiikin teosten nopeita osia ja kansanmusiikkia. Musiikin voi soittaa levyiltä tai elävänä musiikkina.

LOPETUS

Venyttely. Loppuvenyttelyt, jossa lapsetkin voivat keksiä venytysliikkeitä. Jos käytössä on soittimia, esimerkiksi piano, kantele tai kitara, voi niistä soittaa yksittäisen äänen tai efektin. Soittimen ääntä voi jäljitellä venytysliikkeellä. Lapsia voi johdatella valitun teeman mukaan esimerkiksi kysellen miten jokin tietty eläin venyttelee.

Loppurauhoittuminen. Kuunnellaan paikallaan rauhallista musiikkia. Lapset voivat istua tai maata lattialla ja esimerkiksi valaistusta voi himmentää. Lopuksi voi keskustella siitä, minkälaisia mielikuvia musiikki herätti lapsissa. Opettaja voi kertoa myös musiikista ja säveltäjästä taustatietoa.

Musiikkiesimerkkejä: Rauhallista ja tempoltaan hidasta musiikkia. Musiikkina voi olla lastenlauluja, tuutu- ja kehtolauluja, klassisen musiikin teosten hitaita osia tai esimerkiksi saatavilla olevista soittimista (piano, kantele, kitara) voi soittaa rauhallista melodiaa tai sointukulkua. Myös laulaminen ilman säestystä sopii hyvin rauhoittumiseen. Musiikki voi soida levyltä tai itse toteututtuna.

KOLMAS TUNTI

Teema: Äänen dynamiikan vaihtelut

Välineet: Saippuakuplat, vanteet

Soittimet: Xylofonin-pala ja malletti, djembe-rumpu

Alku

Aloitus penkeillä tai piirissä istuen. Tunnin aluksi ryhmä saapuu tiettyyn sovittuun ja konkreettiseen paikkaan. Tervehtimiset ja lasten kohtaaminen.

Rytmikoneharjoitus. Taputetaan rytmiä, johon jokainen ryhmäläinen saa vuorollaan sanoa nimensä ja muut toistavat nimen perässä. Jos lapsilla on vaikeutta sanoa oma nimensä rytmiin ja taputtaa samalla, voi opettaja sanoa jokaisen lapsen nimen vuorollaan ja lapset toistavat nimen yhdessä. Lasten kanssa voidaan etsiä erilaisia rytmejä esimerkiksi jaloista, käsistä, lattiasta, jne. Lapset voivat myös itse rytmittää nimensä tai keksiä rytmejä ilman nimensä sanomista.

Alkulaulu. (Liite 6.) Laulun sanat varioitu myös *kovaa ja hiljaa* sanoiksi, jolloin lauletaan sanojen mukaan kovaa ja hiljaa. Myös liike voi olla kovaäänistä ja hiljaista.

Musiikkiesimerkkejä: Alku voidaan toteuttaa ilman säestystä tai instrumenttisäestyksen kanssa.

Tila

Xylofoninpala+saippuakuplat. Kaksi lasta kerraallaan suorittaa harjoitusta. Ohjaaja puhaltaa saippuakuplia ja toinen lapsista puhkoo sormellaan kuplia. Aina kun toinen lapsi saa saippuakuplan rikotuksi, tulee toisen lapsen lyödä samaan aikaan malletilla xylofonin palaan.

Tarina selkään. Muodostetaan jono. Ohjaaja kertoo tarinaa ja voi samalla tehdä esimerkki liikkeit itselleen, joita lapset tekevät edessä olevan selkään. Esimerkiksi tarinassa voi kipittää hiiri, jolloin kipitellään sormilla edessä olevan hartioilla tai tarinassa voi sataa vettä, jolloin tehdään pisaroita edessä olevan pääläelle sormilla tai esimerkiksi tuulta voi kuvata edessä olevan selän silittäminen. Ääniefekteinä voi käyttää erilaisia soittimia, kehosoittimia tai ympäristöstä löytyviä ääniä.

Äänenvoimakkuuden mukaan liikkuminen. Lapset saavat liikkua tilassa vapaasti. Kun musiikki soi kovaa, liike on isoa ja kovaäänistä. Kun musiikki soi hiljaa, liike on pienempää ja hiljaista. Kova ääni esitellään lapsille termillä *forte* ja hiljainen ääni termillä *piano*.

Vanteesta vanteeseen liikkuminen. Vanteet ovat tilassa ympyrässä. Musiikki voi soida taustalla. Ohjaaja rummuttaa rumpuun rytmiä, jonka mukaan lapset voivat liikkua. Ohjaaja antaa ohjeet joiden mukaan lasten tulee tehdä tietyt liikkeet. Esimerkiksi rummun silitys tarkoittaa liikettä, jossa lapset menevät maahan vanteen sisään. Rummun nopea rummutus eli tremolo tarkoittaa sitä, että lapset hyppivät ylös tremolon ajan. Musiikin tai rummutuksen loppuessa lasten tulee pujottaa vanne itsensä yli tietyn määrän verran.

Musiikkiesimerkkejä: Tilassa liikuttaessa musiikki voi olla reipasta, vauhdikasta ja tempoltaan nopeaa. Musiikkina voi käyttää lastenlauluja, instrumentaalikappaleita, klassisen musiikin teosten nopeita osia ja kansanmusiikkia. Musiikin voi soittaa levyltä tai elävänä musiikkina.

LOPETUS

Venyttely. Loppuvenyttelyt, jossa lapsetkin voivat keksiä venytysliikkeitä. Lapsia voi johdatella valitun teeman mukaan esimerkiksi kysellen miten jokin tietty eläin venyttelee. Lapset voivat keksiä myös yhdessä parin kanssa venytysliikkeitä. Jos käytössä on soittimia, esimerkiksi piano, kantele tai kitara, voi niistä soittaa yksittäisen äänen tai efektin. Soittimen ääntä voi jäljitellä venytysliikkeellä.

Loppurauhoittuminen. Kuunnellaan paikallaan rauhallista musiikkia. Lapset voivat istua tai maata lattialla ja esimerkiksi valaistusta voi himmentää. Lopuksi voi keskustella siitä, minkälaisia mielikuvia musiikki herätti lapsissa. Opettaja voi kertoa myös musiikista ja säveltäjästä taustatietoa.

Musiikkiesimerkkejä: Rauhallista ja tempoltaan hidasta musiikkia. Musiikkina voi olla lastenlauluja, tuutu- ja kehtolauluja, klassisen musiikin teosten hitaita osia tai esimerkiksi saatavilla olevista soittimista (piano, kantele, kitara) voi soittaa rauhallista melodiaa tai sointukulkua. Myös laulaminen ilman säestystä sopii hyvin rauhoittumiseen. Musiikki voi soida levyltä tai itse toteututtuna.

VIIDES TUNTI

Teema: Eri korkeus tasot

Välineet: Pallo, hernepussit

Soittimet: Djembe-rumpu

Alku

Aloitus penkeillä tai piirissä istuen. Tunnin aluksi ryhmä saapuu tiettyyn sovittuun ja konkreettiseen paikkaan. Tervehtimiset ja lasten kohtaaminen.

Rytmikoneharjoitus. Taputetaan rytmiä, johon jokainen ryhmäläinen saa vuorollaan sanoa nimensä. Muut toistavat nimen perässä. Jos lapsilla on vaikeutta sanoa oma nimensä rytmiin ja taputtaa samalla, voi opettaja sanoa jokaisen lapsen nimen vuorollaan ja lapset toistavat nimen yhdessä. Lasten kanssa voidaan etsiä erilaisia rytmejä esimerkiksi jaloista, käsistä, lattiasta, jne. Lapset voivat myös itse rytmittää nimensä tai keksiä rytmejä ilman nimensä sanomista.

Alkulaulu. (Liite 6.) Laulun sanoja ja liikkeitä voi varioida tunnin teeman mukaan. Tällä tunnilla laulussa laulettiin sanoin *ylätaso, keskitaso ja alataso*, ja liikkeet tehtiin joko ylä-, keski- tai alatasossa.

Musiikkiesimerkkejä: Alku voidaan toteuttaa ilman säestystä tai instrumenttisäestyksen kanssa.

Tila

Patsasleikki. Lapset saavat liikkua tilassa valitsemallaan tai yhdessä sovitulla tavalla. Kun lapset kuulevat tietyn määrän lyöntejä, tekevät he paikallaan pysyvät patsaat lyöntimäärän mukaan. Esimerkiksi yksi rumpun lyönti tarkoittaa, että patsas tehdään ylätasoon, kaksi lyöntiä tarkoittaa, että patsas tehdään keskitasoon ja kolme lyöntiä tarkoittaa, että patsas tehdään alatasoon. Patsaat "sulavat" esimerkiksi jostain äänimerkistä ja sen myötä lapset saavat jatkaa liikkumistaan tilassa.

Pallon heittely piirissä. Lapset menevät piiriin niin, että heidän selkensä ovat piirin keskustaa kohti. Piiriin annetaan yksi pallo ja lapset heittelevät palloa piirissä, niin että pallo kulkee myötäpäivään piirissä lapselta lapselle. Ohjaaja voi rummuttaa djembe-rummusta rytmiä, jonka mukaan pallon tulee vaihtua lapselta toiselle. Tietystä merkkiäänestä esimerkiksi rumpun tremolosta, eli nopeasta rummutuksesta, lapsen jolla pallo sillä hetkellä on, tulee heittää pallo mahdollisimman korkealle ilmaan. Jos pallo karkaa, lapsen tulee hakea pallo ja palata takaisin piiriin.

Djembe-rummun soitto hernepussi pään päällä. Tilaan laitetaan djembe-rumpu. Yksi lapsi kerrallaan saa mennä soittamaan djembe-rumpua sovitusta merkistä. Lapsen pään päällä on hernepussi ja tavoitteena on, että hernepussi pysyy pään päällä siirtymismatkojen sekä soittamisen ajan.

Huugi guugi -tanssi ja laulu. (Liite 8.) Laulu voi tulla levyltä tai itse soitettuna ja laulettuna. Laulun sanojen mukaan liikutaan.

Musiikkiesimerkkejä: Tilassa liikuttaessa musiikki voi olla reipasta, vauhdikasta ja tempoltaan nopeaa. Musiikkina voi käyttää lastenlauluja, instrumentaalikappaleita, klassisen musiikin teosten nopeita osia ja kansanmusiikkia. Musiikin voi soittaa levyltä tai elävänä musiikkina.

LOPETUS

Venyttely. Loppuvenyttelyt, jossa lapsetkin voivat keksiä venytysliikkeitä. Lapsia voi johdatella valitun teeman mukaan esimerkiksi kysellen miten jokin tietty eläin venyttee. Lapset voivat keksiä myös yhdessä parin kanssa venytysliikkeitä. Jos käytössä on soittimia, esimerkiksi piano, kantele tai kitara, voi niistä soittaa yksittäisen äänen tai efektin. Soittimen ääntä voi jäljitellä venytysliikkeellä. Tunnin teeman mukaan venytysliikkeitä voi tehdä ylä-, keski- ja alatasoissa.

Loppurauhoittuminen. Kuunnellaan paikallaan rauhallista musiikkia. Lapset voivat istua tai maata lattialla ja esimerkiksi valaistusta voi himmentää. Lopuksi voidaan keskustella siitä, minkälaisia mielikuvia musiikki herätti lapsissa. Opettaja voi kertoa myös musiikista ja säveltäjästä taustatietoa.

Musiikkiesimerkkejä: Rauhallista ja tempoltaan hidasta musiikkia. Musiikkina voi olla lastenlauluja, tuutu- ja kehtolauluja, klassisen musiikin teosten hitaita osia tai esimerkiksi saatavilla olevista soittimista (piano, kantele, kitara) voi soittaa rauhallista melodiaa tai sointukulkua. Myös laulaminen ilman säestystä sopii hyvin rauhoittumiseen. Musiikki voi soida levyltä tai itse toteututtuna.

Ylös ja alas

Elina Laakso

1. Y - lös ja a - las ja y - lös ja a - las ja

y - lös ja a - las ja ta - pu - tus. ta - pu - tus.

© WSOY 1992, Helsinki

2. Eteen ja taakse... ja taputus
3. Suoraan ja vinoon...
4. Pää ja olkapäät...
5. Vatsa ja polvet...
6. Nilkat ja varpaat...

Elina Laakso

VÄRILAULU

Tuntematon

1. Ke-nel-lä on pääl-lä jo-tain pu-nais-ta, jo-tain pu-nais-ta?

Sen on vuo-ro pyö-ri-ä, kel on jo-tain pu-nais-ta, jo-tain pu-nais-ta.

1. Kenellä on päällä jotain punaista,
jotain punaista?

Sen on vuoro pyöriä,
kel on jotain punaista,
jotain punaista.
2. Kenellä on päällä jotain sinistä...
Sen on vuoro taputtaa...
3. Kenellä on päällä jotain valkoista...
Sen on vuoro hyppiä...
4. Kenellä on päällä mitä tahansa...

Katsohan, miten mukavan väriset vaatteet meillä on. Mikä on sinun lempivärisi? Lauletaanpa laulu väreistä.

30

HUUGI GUUGI

AMERIKKALAINEN KANSANLAULU

1. Sä kä - tes o - jen - na ja taak - se tai - vu - ta, sä kä - tes
o - jen - na ja sil - lä piir - rä ym - py - rä. Sä
huu - gi guu - gi tee ja pyö - ri ym - pä - ri ja sit - ten lo - pe - ta.
Hei, huu - gi guu - gi huu - gi,
hei, huu - gi guu - gi huu - gi. Hei, huu - gi guu - gi
huu - gi, ja sit - ten lo - pe - ta.

1. Sä kätes ojenna ja taakse taivuta,
sä kätes ojenna ja sillä piirrä ympyrä.
Sä huugi guugi tee ja pyöri ympäri
ja sitten lopeta.
Hei, huugi guugi huugi,
hei, huugi guugi huugi.
Hei, huugi guugi huugi,
ja sitten lopeta.

2. Sä jalka ojenna ja taakse taivuta...

3. Sä nenä ojenna ja taakse taivuta...

4. Sä napa ojenna ja taakse taivuta...

Leikitään sanojen mukaisesti.